

tv-15 naš TOVARIS

Št. 6
13. februarja 1986
Leto XXIV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Minilo je že sedem let...

Veča se časovni sklad, ki nas loči od smrti Edvarda Kardelja – velikega soustvarjalca revolucije jugoslovanskih narodov, našega Speransa, Bevca, Krištofa. Toda čeprav je odšel od nas, ostaja njegov duh navzoč v snovanju in razvoju naše družbe, ki ji je bil poleg Josipa Broza Tita vodilni arhitekt. Njegov vzor in spomin nas vodita čez zapreke, ki jih moramo premagati na

poti v socialistično samoupravljanje, trden mir in iskreno bratstvo naših narodov.

Ob obletnici Kardeljeve smrti so 10. februarja opoldne položile vence pred grobnico narodnih herojev, kjer velikan počiva, delegacije SR Slovenije, skupščine mesta Ljubljane in jugoslovanskega centra za teorijo in prakso samoupravljanja. Spominske svečanosti so bile isti dan tudi pred Kardeljevim spomenikom na Trgu revolucije v Ljubljani, v Trbovljah in še marsikje na Slovenskem.

Srečanje borcev 14. divizije

V domu Jugoslovanske ljudske armade v Ljubljani, so se minulo soboto srečali nekdanji borci legendarne 14. divizije, na svojem tradicionalnem srečanju, tokrat že triindvajsetič po vrsti. Srečanja so se udeležili tudi Ivan Maček-Matija, poveljnik ljubljanskega armadnega območja general podpolkovnik Svetozar Višnjić, delegacija enote, ki nadaljuje tradicije in neguje izročila 14. divizije, vodil jo je Miomir Džankić, in predstavniki družbenopolitičnega življenja in borčevskih organizacij.

Zbranim je spregovoril predsednik skupnosti odbora generalpolkovnik Ivan Dolničar, ki je med drugim dejal:

»...Velika večina nas ni več aktivna v delovnem procesu in zato ne moremo direktno vplivati na spreminjanje razmer v združenem delu, družbenih dejavnostih in v drugih delovnih okoljih

in organizacijah. Smo pa del organiziranih sil, ki so bile, so in tudi bodo odgovorne za takšen ali drugačen razvoj družbe, za splošne razmere in moralno-politično ozračje v njej.

In prav v okviru teh sil se moramo vsi, kar nas je, še naprej potrjevati kot borci. Kljub vsemu gre danes še vedno za obrambne pridobitve, ki smo jih izvajali takrat, ko smo napadali in jursali. Seveda smo si takrat marsikaj drugače zamišljali.

Zato je tudi marsikdo od nas razočaran nad tem, kar se danes v življenju dogaja. Ne sme pa to biti razlog za resignacijo, nihilistično obnašanje, še manj pa za paniko. To bi šlo samo na roko tistim silam v naši družbi, ki skušajo prevrednotiti ali razvednotiti vse naše revolucionarne pridobitve.

Spomnimo se kriz in težav, skozi katere se je prebijalo naše narodnoosvobodilno gibanje, spomnimo se so-

vražnih ofenziv in drugih navidez nepremagljivih težav.

Mar nismo po prevladanju vsake krize ali sovražne ofenzive bili trdnější, bogatejši v izkušnjah in sposob-

Med gosti na srečanju borcev Štirinajste je bil tudi eden izmed štirih komandantov glavnega štaba NOV in PO Slovenije Ivan Maček-Matija

nejši za novo razvnanje osvobodilnega gibanja?»

Poleg obširnega poročila o delu odbora skupnosti bor-

cev 14. divizije in o nalogah za prihodnje, se je tovariš Ivan Dolničar v svojem govoru zavzel tudi za čimprejšnji izid monografije tako divizije kot njenih enot in za izdelavo najprimernejšega scenarija za film, ki naj bi prikazoval boj in napore med pohodom in triteden-

ske srdito ofenzivo na Štajerskem v zimi leta 1944.

Jože Čurin

Po poteh Štirinajste

Mladi s Celjskega, vojaki in teritorialci, so tudi letos krenili na tradicionalni pohod po poteh 14. divizije, ki so ga začeli prejšnji teden v Sedlarjevem, zaključili pa ga bodo 14. februarja na Ljubnem. Že trinajstič zapored bodo prehodili 250 kilometrov dolgo pot, ki je letos posebej težavna zaradi visokega snega. Pohod so pripravile občinske konference mladih, štabi za teritorialno obrambo na Celjskem in predstavniki JLA.

Za razliko od prejšnjih let je bila tokrat udeležba nekoliko slabša. Veliko je takih, ki so pohodu zvesti že nekaj let in ti so prišli tudi tokrat, premalo pa je »novopečenih« pohodnikov. Na občinskih konferencah mladih pravijo, da so krive počitnice, med katerimi si večina raje izbere manj naporno preživljanje prostega časa. Na to so opozarjali nekateri že pred začetkom pohoda in hkrati predlagali, da bi ga premaknili za kakšen teden. Takoj pa so se oglasili tisti, ki so menili, da je vsakršno odstopanje od zgodovinskega datuma nedopustno. Manjše število letošnjih pohodnikov naj bi sicer prispevalo k boljši organizaciji življenja med pohodom in k večji disciplini, vprašanje pa je, ali je cilj pohoda njegova množičnost ali pa se ga bodo sčasoma udeleževali le še redki posamezniki.

Pohod naj bi bila priložnost, da mladi vsaj približno začutijo, kaj se je dogajalo pred več kot 40 leti. Tako kot je dejala ena izmed udeleženk: »Skušam si zamišljati, kako je bilo takrat, ko so bili ljudje prezeblji, neobuti, lačni. Že nam je težko, kako je bilo šele njim!«

Vendar pa bi težko rekli, da večino privlači takšno preiskušanje samega sebe in spominjanje preteklosti. Zato skušajo zadnja leta vnesti v pohod novosti. Vse več je družabnega življenja, večernih prireditev (letos so pripravili celo maškarado), manj pa naj bi bilo fizičnih naporov. Tako naj bi se za pohod odločali tudi tisti, ki težjih telesnih naporov niso vajeni. Ali je tak način dober ali ne, so mnenja različna. Borci pravijo, da bi morali biti vse skupaj bolj špartansko, podobno pravemu pohodu Štirinajste.

Še več različnih mnenj je, ko beseda nanese na pohod. Vsako leto znova ugotavljajo, kje naj bi Štirinajsta resnično hodila, pri čemer borci vztrajajo, da se je treba držati njene prave poti, ne pa iskati bližnjice. Zato so letos ponovno spreminjali pot in tokrat naj bi bila tista »prava«.

Ob vsem tem dobi človek občutek, da se organizatorji preveč ukvarjajo z obliko, premalo pa z vsebino pohoda. Gotovo ni najpomembnejše, ali gre današnja pot natanko po prvotni poti Štirinajste ali kakšen kilometer proč. Bistvo naj bi bilo v sporočilu, ki ga mlad človek odnese s takšnega pohoda, v ohranjanju izročila boja v tem, da se na preteklost ne pozabi, pa tudi v spoznavanju mladih in njihovem druženju.

Če naj bi pohod tudi v prihodnje privabil mlade s Celjskega, bo treba razrešiti še marsikatero vprašanje v zvezi s pohodom, predvsem pa ugotoviti ali v sedanji obliki še ustreza željam današnje mlade generacije. Tatjana Cvirni

Ljubica Šuligoj

Okrogle mize – vir pričevanj

Kako se prikopati do kar najnatančnejše, najcelovitejše podobe zgodovinskih dogajanj v nekem okolju, da ne bi zatonilo v pozabo in da bi se bilo moč ob tem tudi kaj naučiti? Kako zbrati podatke, se poglobiti v arhive, pričevanja, dokumente, ne da bi za to angažirali najvidnejše zgodovinarje? Kaj ponuditi šolnikom in mladini, da bi se kar najbolje spoznala – in v tem je velika cena – z zgodovino svojega kraja, okolja, pokrajine? Kakšne oblike bi bile najustreznejše in hkrati najprivlačnejše, da se mladi rod pa tudi starejši ne bi izgubljali v neskončnem naštevanju podatkov in imen?

V nelahkem odgovoru se skriva brez števila ur in dni, prebitih na terenu, v pogovorih z ljudmi, s preverjanjem zgodovinskega spomina, z oddaljenostjo časa, vsemu pa se pridružujejo še težave denarne narave, je nedolgo tega v daljšem pogovoru na mariborski Pedagoški akademiji povedala prof. Ljubica Šuligoj, zgodovinarica, znanstvenica, pedagoginja, predvsem pa – in tega niti najmanj ne skriva – človek, ki je zaljubljen v svoje ljudi in pokrajino, v tiste najpristnejše, s poštenjem in vztrajnostjo ter z neomajnim humanizmom prežete borbe v vseh obdobjih zgodovine ptujskega polja in gričevja onodod.

»Nekako okoli let 1979/80 smo na Ptuj – ideja se je rodila med člani Zgodovinskega društva – spoznali, da moramo slej ko prej začeti sistematično zbirati in proučevati našo domačo zgodovino, če nečemo, da nam stvari ne bodo »pobegnile«. Hkrati, smo rekli, moramo čimprej obdelati gradivo, ki nam je že na voljo v oddelku ljudske revolucije na ptujskem gradu pa tudi v arhivu.«

Takrat je na tem področju izjemno veliko storila Vida Rojiceva. Zbrala je ogromno gradiva, napisala veliko razprav. Ko je odšla v pokoj, je nastala vrzel. Ljubica Šuligojeva, ki je takrat delala v muzeju, je spoznala, da bi bilo treba to gradivo popularizirati.

Treba je bilo rešiti vrsto vprašanj. Najprej: sistematično obdelati čas med obema vojnama. Potem: dodati še tisto, kar manjka iz obdobja NOB in naposled ustvariti znanstveno sintezo vsega zbranega in narejenega.

»Ugotovili smo, da nam v povojnem obdobju veliko manjka. Tako so bile,« pripoveduje sogovornica, »precejšnje vrzeli v mladinskem gibanju po vojni, tudi skojevskem, o ptujski gimnaziji ni bilo rečenega ničesar, tudi o mladinskih delovnih akcijah ne... Treba je bilo začeti delati povsem sistematično. Diana Bohak je v tistih časih obdelala kot prva obdobje mladinskih delovnih akcij. Danes, ko je že na filozofski fakulteti, delo nadaljuje (tako si ustvarjamo kadre!): za diplomsko nalogo bo proučila razvoj ljudske oblasti na ptujskem območju v letih 1945 – 1950. Zgodovinar, profesor Horvat je za magistrsko delo izbral delovanje in razvoj družbenopolitičnih organi-

zacij po letu 1945. To so prvi pogumnejši začetki obdelovanja povojnega razvoja, vendar imamo težave s kadri. Šele lani nam je uspelo dobiti mlajšo kustosinjo na oddelku ljudske revolucije (po dolgem času?!), vendar tudi ona ne zmore vsega. Nekdo bi se moral ukvarjati samo s povojnim razvojem.«

Ljubica Šuligoj

Obdobje med obema vojnama – in delno tudi med drugo – si je nekako »zagotovila« sama. Ni še tako dolgo, ko je pri Republiški raziskovalni skupnosti oddala nalogo, s katero je skušala prodreti v nenavadno razgibano narodnoobrambno in revolucionarno gibanje med obema vojnama na ptujskem območju. Pet let potrpežljivega in naporenega raziskovalnega dela! (»Vsega seveda nisem mogla obdelati, saj šteje naloga več kot 500 strani. Skupščina občine Ptuj je že zainteresirana za izdajo tega dela! Ne čakam na izid, delam naprej. Nemštvo v nalogi ni obdelano v večjem obsegu, vendar imam pripravljenih že okoli 150 strani!«)

Ne le zgodovinarji k ljudem, beseda si naj najde pot

Ljubica Šuligojeva je zgodovinarica – s srcem. Že kot diplomantka na Filozofski fakulteti se je z nalogo Revolucionarno gibanje na ptujskem območju s poudarkom na NOB zapisala zgodovini, tej večni učiteljici narodov. O njenem življenju nisem izve-

del ničesar. Ko sva vendarle zatipala v tisto smer, se je sprenevedavo izvila: »Govoriva o delu!«

In kaj je življenje drugega kot delo? Njena misel, ki je končala neljubo drezanje.

Vselej se je neobgljeno vpraševala, odkod na eni strani veličina revolucionarnega poleta na ptujskem območju pred vojno in od kod in kako je prihajalo do tistih temnih strani, do nemštva in nemčurstva, prevladovanja nemškega kapitala, volje nad slovenskimi ljudmi, zakaj se je tako razrastla nemška nacistična demagogija? Vzkliko je spoznanje, vselej nasledek resnega znanstvenega pristopa, da je vsako zgodovinsko dogajanje logič-

osem brošuric, sodelovala sem pri vseh.«

Odločno me prekinē z ostrim gibom roke, ko jo povprašam, kolikšen je njen delež: »Če si ne bi dobro razdelili delo, si pomagali med seboj, tudi sama ne bi zmogla narediti ničesar!«

Najzanimivejše pri vsem pa je pravzaprav, da so pobude za takšno delo prišle – iz ljudstva. Po izdaji zbornika so se v posameznih krajevnih skupnostih, ki nosijo imena revolucionarjev, začeli zanimati za izdajo krajših, za splošno rabo pisanih historiatov. Za potrebe šolnikov, domačinov, turistov, za proslave in mladino. V učnih programih, meni Ljubica Šuligojeva, vse bolj prihaja do izraza poudarjanje domače zgodovine: učenec se naj najprej razgleda po domači preteklosti, preden se zazre okoli sebe v svet.

Člani zgodovinskega društva so se povezali s krajevnimi skupnostmi, s komisijami pri različnih telesih; Ljubica Šuligojeva je bila v tistem času na čelu komisije, ki je pri občinskem komiteju ZK proučevala partijsko zgodovino. Koordinacija dela je postajala vse popolnejša.

Knjižice prihajajo med ljudi

In tako je krajevna skupnost Olga Meglič v Ptuju dobila brošurico o tej predvojni revolucionarki, ki so jo že 1942. leta Nemci ustrelili v Mariboru. Krajani so v domu krajanov pripravili o njej tudi razstavo, vendar so jo lani prenesli na ustrežnejše mesto – v šolo, ki se imenuje po njej.

Tej se je pridružila knjižnica o predvojnem komunistu, robijašu, Ivanu Spolenaku, ki je umrl za posledicami mučenja v letu 1940. Krajevna skupnost v Ptuj, ki nosi njegovo ime, je dobila spominsko razstavo.

Zaostajati niso hoteli krajani krajevnih skupnosti Tone Žnidarič. Dobili so publikacijo in razstavno zbirko.

Razstavne koticke je v glavnem urejala Ljubica Šuligojeva.

Ob 80-letnici rojstva dr. Jožeta Potrča, velikega humanista in revolucionarja, enega najvidnejših utemeljiteljev komunističnega gibanja na ptujskem območju, človeka, ki je kot eden redkih ostro zastavil vprašanja o socialistični etiki in morali, so člani zgodovinskega društva organizirali okroglo mizo, ki je razjasnila prenekatera vprašanja. Bolnišnica dr. Jožeta Potrča v Ptuj je za nesebično delovanje domačih zgodovinarjev pokazala izjemno razumevanje. Kot posledica tega srečanja je izšla publikacija »Potrčevo veliko izročilo«. Znova korak naprej.

Kar dve okrogli mizi si je »prislužil« narodni heroj Jože Lacko. V letu 1981 sta izšli dve brošurici: Ptuj in okolica (v zbirki Spomeniki delavskega revolucionarnega gibanja in narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem) in Vodnik po sledovih boja za socializem in narodno osvoboditev v ptujskem okraju. Slednja je nadvse primerno pomagalo za šolsko mladež.

»Veliko govorimo o obu-

Pomembnejša publicistična dela Ljubice Šuligoj

– Skozi viharje v lepšo prihodnost (razprava o revolucionarnem gibanju v ptujskem okraju med obema vojnama,

– Ptujška gimnazija v narodnoobrambni boju v letih 1937–1941 (izšlo v teoretični prilogi Komunistična 1981),

– referat Narodnoobrambno in revolucionarno gibanje mladine na ptujskem območju med leti 1930 in 1941 na posvetovanju o proučevanju zgodovine SKOJ-a in mladinskega gibanja v Sloveniji, ki ga je pripravila RK SZDL (prav v teh dneh je referat izšel v drugi knjigi pod naslovom Napredno mladinsko gibanje, izdala Delavska enotnost),

– v ptujskem Tedniku: o predvojni ptujski mladini, o že navedenem dogajanju med obema vojnama itd.,

– brošura Ptuj in okolica (v sodelovanju z Vido Rojicevo),

– brošura o Olgi Megličevi (prispevek Olge in Albina Megliča k revolucionarnemu boju na ptujskem območju),

– Društvo fantov in deklet v ptujskem okraju (Časopis za zgodovino in narodopisje, 1981),

– Zbornik Ormož skozi stoletja II (razprava o kmečkem vprašanju v Društvu kmečkih fantov in deklet na ormoškem območju med obema vojnama, 1983),

– brošura o Tonetu Žnidariču (Ptuj v življenju Toneta Žnidariča)

– brošura o Ivanu Spolenaku (Ivan Spolenak in začetki delavskega gibanja na ptujskem območju),

– Potrčevo veliko izročilo (kratek uvod o okroglih mizah),

– ptujski Tednik (Ferdinand Cehner med glasniki revolucionarnega delavskega gibanja na Ptuj),

– že omenjena razprava o spoznavanju krajevnih zgodovine,

– Revolucionarna pot Jožeta Lacka, 1985,

– Nemštvo na ptujskem območju med obema vojnama (v pripravi za tisk za Ptujski zbornik V.),

– v pripravi življenjepis Franca Osojnika, Lackovega sodelavca, kmeta, komunist, borca, enega glavnih stebrov revolucionarnega gibanja – za krajevno skupnost z njegovim imenom!)

janju izročil našega boja, o revolucionarnem gibanju, beseduje Ljubica Šuligojeva, metodik pouka zgodovine na Pedagoški akademiji. (To navzve mimogrede. Naprej mi ne uspe prodreti). Kako to prenašati na mladi rod?

To je moč storiti na zgodovinskih, znanstvenih temeljih, treba je postreči s konkretnimi ugotovitvami, se popolnoma izogniti črno-belemu prikazovanju, poudariti tudi negativne strani, saj so iz teh rasla nova spoznanja, boljša in prodornejša od prejšnjih. Zelo zelo sem prepričana, da mladina rada prisluhne dogajanju tega časa, nikakor pa ne mara, da bi ji kdo zakrival oči – in še to na precej neroden način. Ukvarjam se v glavnem, vsaj do sedaj, z učitelji osnovnih šol in prav zanje so ta spoznanja najvažnejša. Tam je namreč torišče dela, ki je najtežje.

Govoriti samo o izročilu, moralnih vrlinah, je premalo. Iz vsega tega razmišljanja je nastalo delo, obsežnejša publikacija z naslovom Spoznavanje krajevnih zgodovine ob kulturnozgodovinskih spomenikih ptujskega pokrajinskega muzeja. Namenila sem ga predvsem šolam. Delo je izšlo 1984 v Časopisu za zgodovino in narodopisje, vendar so moji kolegi v Zgodovinskem društvu menili, da bi bilo razmišljanje primerno kar za vse šole.«

Moto umovanja: kako polpreteklost, to izredno živo in nenavadno razvejanost in poduhovljeno stvarino kar neposredneje predstaviti mlademu rodu?! Učitelji so pač prevečkrat v silni stiski, ko se je treba lotiti tega gordijskega vozla – vsaj za nekatere. Treba je le slišati mnenja učencev in dvomov ni več! Zaradi prenatrpanosti in zahtevnosti učnih načrtov šolniki kajno tudi prezrejo lokalno zgodovino. In vendar bi jo morali na vsak način vključiti v pouk.

»In tako, nadaljuje sogovornica, bi bilo seveda tudi nepravilno, če bi iz ogromnega tkiva naše zgodovine dajali preveč poudarka temu ali onemu obdobju, kot je tudi narobe, da se nekateri obnašajo tako, kot da bi se zgodovina Slovencev začela z 1941. letom. Zgodovina je celota in tako jo je treba tudi obravnavati!«

Nenehno prepletanje znanstvenega proučevanja zgodovinskih dejstev in po drugi strani na čim jasnejši in privlačnejši način približati ta dejstva mladim in okolju nasploh, je utirilo delovanje – in življenje – Ljubice Šuligojeve do takšne mere, da prihaja pri njenem delu vseskozi do stičnih točk. Ptujsko zgodovinsko društvo, Pedagoška akademija in ptujsko združeno delo ji ob tem stoje trdno in zvesto ob strani. In ona njim.

Milenko Strašek

Filipinski sod smodnika pred eksplozijo?

Filipinski diktator Ferdinand Marcos je v nekem intervjuju na vprašanje ali si lahko zamisli, da bi izgubil na predsedniških volitvah, smeje odvrnil, da bi v tem primeru postal novinar, da bi počival, igral golf in plaval. Zdaj, ko so filipinske oblasti napovedale uradno preštevanje glasov v narodni skupščini, neuradna preštevanja namreč niso dala verodostojnega rezultata, je plavanje, igranje golfa in počitek zadnja stvar na katero misli postarani in prevejeni diktator. Dogodki minulih dni namreč kažejo, da si na vse kripelje prizadeva zadržati oblast v svojih rokah in da ne priznava nikakršne alternative.

Ce je verjeti besedam predsednika parlamenta bodo uradni rezultati volitev na filipinskem otočju znani v prihodnjih petnajstih dneh. Filipinci poleg volilnih glasov preštevajo tudi mrtve in ranjene, ki so padli v povolilnih nemirih med zagovorniki Ferdinanda Marcosa in predsedniške kandidatke Corazon Aquino. 76 smrtnih žrtev že spominja na tragičen rekord leta 1961, ko so na volitvah ubili 85 filipinskih državljanov. Volilna komisija, ki predstavlja podaljšano roko Marcosove oblasti, je pod krinko računalniške obdelave in preciznosti pri preštevanju glasov naznanila, da je Marcos že dobil večino. Neodvisna organizacija za svobodne volitve pa seveda takšne rezultate spodbija. Ker je Marcos v svoji več kot dvajsetletni vladavini poskrbel za številne močno sumljive poteze, od podkupovanja glasov, ponarejanja volilnih lističev, do različnih pritiskov na volilce, atentatov in drugih spletkarjenj za vsako ceno, je bojazen o verodostojnosti volilnega izida toliko večja. Dvom utruje dejstvo, da ima Marcosova stranka Gibanje za novo družbo v parlamentu 2/3 večino, tako da ji kljub zapriseženi ustavnosti in zakonitosti ne bo težko prešteti glasov, ki bi diktatorja prikazali kot ponovnega predsednika.

Kaže, da sta predsedniška kandidata, tako korumpirani in prevejeni Marcos kot Corazon Aquino, vdova ubitega opzijskega voditelja Benigna Aquina – simbol tlečega političnega in družbenega vulkana na Filipinih, med volilno kampanjo dobesedno zasenčila volilne programe, ki jih obe strani ponujata za prihodnost. Kot politična farsa zvenijo Marcosove obljube, da bo v primeru zmage zagotovil splošno varnost in gospodarsko okrevanje ter boj proti »rdeči« nevarnosti. Corazon Aquino je resnici na ljubo eksponent tradicionalne zemljiškoposestniške aristokracije, ki je skozi novejšo filipinsko zgodovino simpatizirala s kolonialisti. Sama je, ne po lastni volji podedovala karizmo ubitega in edinega resnega Marcosovega tekmeca Benigna Aquina in prav Aquinov duh mobilizira filipinsko večino proti Marcosu.

Neuradno preštevanje se je že izkazalo v izkrivljeni luči in potrdilo, da so volilci v mestih opoziciji bolj naklonjeni kot vladajoči eliti, zdi pa se, da je razpoloženje naperjeno proti Marcosu zajelo tudi vaška območja. Prav tam se je doslej že odločal izid filipinskih volitev in verjetno je k temu pripomoglo dejstvo, da je Corazon Aquino v predvolilni kampanji od 73 pokrajin obiskala kar 53.

Ce Marcos ne bo ponovno izvoljen, bo poskusil izkoristiti vsaj še dva za zdaj skrita aduta. Za dosego zmage utegne namreč razveljaviti volitve in na silo ostati na oblasti do leta 1987 ali pa utegne razpisati nove volitve, če seveda z izidom sedanjih ne bo zadovoljen. Vse to z izgovorom, da mora pač prepričati ameriške in druge nevtralne opazovalce, da je bilo glasovanje pošteno. Gotovo pa si poštenih volitev ne želi bolj nihče drug kot filipinsko ljudstvo, ki se je s 85 do 90 odstotki glasov udeležilo volitev.

V vsem volilnem in predvolilnem kaosu se bolj kot kdajkoli zastavljajo vprašanja ali je val političnega, socialnega in gospodarskega nezadovoljstva na Filipinih sploh še ustavljen, se bodo razmere po objavi rezultatov umirile in ali ne pomenijo sedanji dogodki le znaniširših družbenih spopadov, celo državljanske vojne. Marcosova nasprotnica Corazon Aquino je namreč v primeru zmage napovedala, da bo zamenjala vso Marcosu zvesto generalsko elito, obljubila politični pluralizem v državi, novo agrarno reformo, boj proti revščini, odplačilo filipinskih dolgov, žal pa njeni volilni programi še ne nakazujejo konkretnih potez in metod za njihovo uresničitev. Prav zato in zaradi zvestega in dobro plačanega Marcosovega represivnega aparata se zdi, da je tleča vrstica vse krajša in da je filipinski sod smodnika pred eksplozijo.

M. Lamprecht

Stopnjevanje krize je mogoče zadržati

V skladu z našimi ustavnimi določili je spremljanje in maksimalno možno vključevanje v jugoslovanske odnose s svetom stalna obveznost vsakega našega človeka, ne pa pasivna ali le občasna dejavnost. Takšno podružbljanje mednarodne politike pa je realno samo tedaj, če je naš človek pravočasno, vsestransko in v celoti obveščen o vseh bistvenih dogajanjih na sferi, še posebno pa o tistih, v katere je Jugoslavija vključena posredno in neposredno.

Kot izrazito neuvrščena država, ena vodilnih v tem gibanju, je Jugoslavija življenjsko zainteresirana za odpravo kriznih in vojnihi žarišč v svoji ne-

posredni sosesčini, v Sredozemlju in drugje na svetu. Ko se oziramo na krizo v Sredozemlju in na dogajanja na jugu arabskega polotoka, ni mogoče mimo ugotovitve, da so neke omejitve v zvezi z nevarnostjo, da bi prišlo do uporabe oborožene sile v sporu med obema super silama in njunima blokoma. Te omejitve se kažejo v nevarnosti popolnega medsebojnega uničenja, če bi prišlo do jedrske vojne.

Nekaj čisto drugega je, ko gre za agresivno-intervenistične vojne oziroma angažiranje ene ali druge sile v neki področni, lokalni vojni. Če se povrnemo k dogodkom v Sredozemlju, grožnjam, ki jih doživ-

lja Libija na primer, potem je jasno, da morebitno agresijo, v katero se ne bi zapletli obe super sili, temveč morda samo ena, zadržujejo trije omejujoči faktorji. Prvi faktor je odločnost, organiziranost in sposobnost ogrožene države, to je Libije, da se bo branila. Drugi faktor je mednarodna podpora in pomoč – analiza kaže, da je v tem primeru več simpatij na strani Libije, kakor pa ameriškega ladjevja, ki se šopiri ob libijskih ozemelskih vodah; tretji faktor pa je razpoloženje med množicami v državi, ki se je odločila groziti in rožljati z orožjem. Ti elementi so osnova vsake vojaške ocene v procesu, ko je na vrsti odločitev o

vojaškem angažiranju na tujem ozemlju in v tujem prostoru. Razplet je pokazal, da sta prevladala tista dva faktorja, ki imata v sebi več elementov zdrave pameti, kakor pa zagovorniki odločne, maščevalne akcije nad državo, ki si upa kljubovati.

Morda je res poženevski duh tisti element, ki je vse dozdaj toliko časa zadrževal zunanje posege v dogodke, ki pretresajo Južni Jemen, da je zmanjkalo streliva tako vojakom redne vojske, kakor tudi upornikom. Ni dvoma, da je ta del arabskega polotoka že nekaj časa vključen v postopek, ki ga poznamo kot delitev vplivnih območij med eno in drugo super silo. Če že zahodne sile obvladujejo afriški del vstopa v Rdeče morje, potem je bilo prič-

kovati, da bodo v skladu s timim dogovorom o vplivnih območjih spoštovale sovjetsko navzočnost v Adenu oziroma Južnem Jemenu. Vendar, pri ločnosti se tudi super sile težko odrečejo, še posebno, če kaže, da bo mogoče spremeniti svetovno ravnotežje sebi v prid, pri tem pa čim manj tvegati.

Napetost v Sredozemlju in s tem v vseh mednarodnih odnosih je morda krivec, da ni bilo obsežnejšega ocenjevanja predloga sovjetskega voditelja Mihaila Gorbačova. Vsemu svetu je namreč ponudil »program popolne likvidacije jedrskega orožja v sila kratkem roku 15 let«. Opazovalci pravijo, da je Mihail Gorbačov že nekajkrat presenetil svet s svojo metodo »prve poteze«, toda sedanji predlog in njegova nadaljnja razčlenitev je nekaj, kar je prelepo, da bi bilo res. Morda tudi zaradi tega, ker prihajajo iz Washingtona poleg ugodne ocene, ki jo pripisujejo predsedniku Ronaldu Reaganu, tudi glasovi jastrebov iz njegove neposredne okolice. Ti ljudje dovoljujejo predsedniku, da poskuša varovati poženevski duh, vendar pravijo, da ne bo nobenega popuščanja v »vojni zvezd«; da še tak predlog iz Moskve ne bo prekinil Reaganovega sanjarjenja o laserjih, ki kot za šalo onemogočajo rakete, usmerjene na ameriško ozemlje...

Medtem ko je »vojna zvezd«

po ameriški zamisli še v povojih, pa svetovno gospodarstvo doživlja hudo bitko na naftnem področju. Trdijo, da naftni kralji v svojih palačah trepetajo iz strahu pred svojo prihodnostjo. To zaradi tega, ker je cena nafte padla pod takomenovano psihološko mejo, to je pod 20 dolarjev za sod.

Nastaja vprašanje, kaj ta bitka in nova cena pomenita za odnose v svetovnem gospodarstvu. Če je velikanski skok cen nafte pred desetimi leti vnesel zmešnjavo v mednarodne gospodarske tokove in odnose, je povsem logično vprašanje, ali ne bo sedanji padec cen nafte vzpodbudil svetovne gospodarske rasti. Ali se bo zdaj zboljšal položaj držav v razvoju, katerih stroški za energijo so visoki, niso pa se mogle prusmeriti na druge vire energije?

Odgovor na to vprašanje še ni dokončen, ni pa tudi nobenega dvoma, da bo padec cen prizadel države, ki so se usmerile predvsem v izvoz nafte in zapostavile večstranski razvoj svojega gospodarstva, še posebno pa napredek kmetijstva. Nobenega dvoma tudi ni, da bo nafta še nadalje pomemben faktor v mednarodni gospodarski izmenjavi, veliko bogastvo v rokah enega dela držav in konec koncev eden glavnih nosilcev sedanje gospodarske ureditve, ki favorizira bogate na svetu.

fi-

Bolgarski »znanstveniki« so trdovratni

Nekaterih ne izuči še takšen nauk. Bolgarski znanstveniki – naslov jim moramo priznati, ker so ga dobili s šolanjem, čeprav bi zaradi njihovih stališč in tez kaj lahko podvomili v vrednost diplome – so se že nekajkrat opekli celo na mednarodnih simpozijih. Tedaj so na široko govorili, da Makedoncev kot naroda ni, da so tisti, ki jih imamo za Makedonce le Bolgari in podobno. Zdaj, ob najnovejšem popisu prebivalstva pa ni bilo več rubrik ne samo za Makedonce, temveč tudi Turki se niso imeli kam vpisati. Ker izkušnje le nekaj veljajo, so zdaj bolgarski znanstveniki zaposleni z dokazovanjem poturčevanja Bolgarov v obdobju, ko so Turki gospodarili na Balkanu.

Skupina bolgarskih znanstvenikov je dobila nalogo, da z raziskavami ovrže trditve turške vlade, po katerih živi v Bolgariji milijon pripadnikov turške narodnosti. Ti ljudje so zdaj, o tem imajo v Ankari menda tudi dokaze, izpostavljeni nasilni asimilaciji.

Naloga sofijskih antropologov je dokaj težka. Najprej so morali objaviti, da se je motila celo uradna statistika v povojni Bolgariji, ker je med popisi 1946., 1956. in 1965 zapisala, da živi v Bolgariji okoli 800.000 Turkov oziroma, da je kar vsak deseti prebivalec turške narodnosti. Dolga leta, celo desetletja so domači antropologi razmišljali o tem, kako da dokažejo etnično čisto Bolgarijo. Dogovorili so se o obstoju treh etničnih komponent: tračanske, slovanske

in prabolgarske. Nikoli pa torej v Bolgariji ni bilo Makedoncev, Armencev, Grkov, Romunov, Romov ali pripadnikov drugih narodov, predvsem pa balkanskih narodov. Svojčas je imela samo Sofija več kakor 100 muslimanskih molilnic, zdaj pa sta ostali samo še dve, vendar ne kot kulturna objekta temveč kot knjižnica in muzej. Pripadnike turške manjšine so redno klicali v bolgarsko vojsko, vendar je zanje veljal poseben režim: niso dobili orožja, razmeščeni so bili le po pomožnih vojaških službah. Pred zadnjim popisom prebivalstva decembra lani pa so v Bolgariji poskrbeli tudi za to, da so iz popisnih listov izginili turški priimki.

Antropologi so svoje raziskave omejili na blagojevggradsko, smoljansko in krđalijsko okrožje. Za prvega, blagojevggradskega vemo da meji z Jugoslavijo, druga dva pa z Grčijo in Turčijo. Popis iz leta 1965. je tam še

ugotovil Grke in Turke, zdaj pa pravijo, da so tam samo bolgari-mohamedanci in potomci tistega dela bolgarskega naroda, ki je bil izpostavljen najhujši asimilaciji. Bolgarski znanstveniki trdijo, da ima velikanska večina Bolgarov, ki govorijo turško, čisto drugačno etnično genezo, kakor pa je etnična geneza maloazijskih Turkov, da so torej samo »poturčeni Bolgari«.

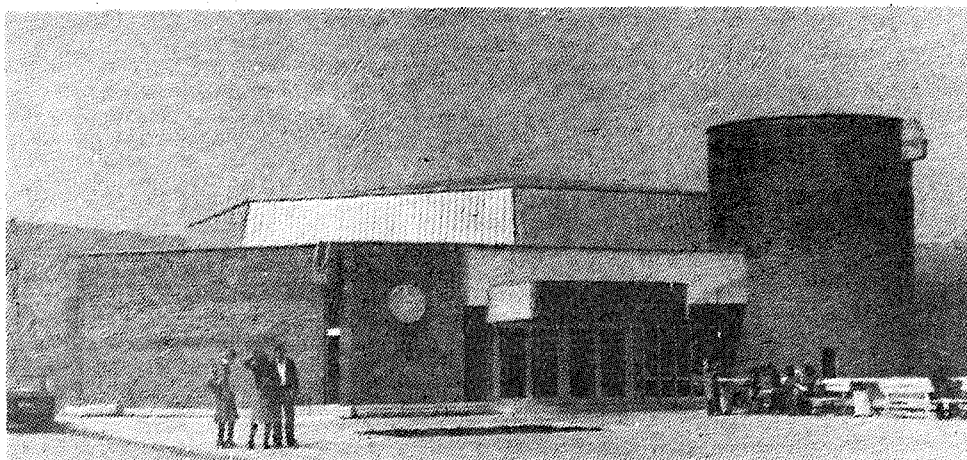
Teško se bodo bolgarski etnologi vojskovali s pričevanjem zgodovine. Vsak zavojevalec si je vedno prizadeval, da je v zasedene kraje pripeljal svoje ljudi, kar je bil tudi končni cilj vsakega osvajanja. V Bolgariji so imeli Turki stoletja dolgo čas, da so anatolijskim Turkom dopovedali, kakšne prednosti jih čakajo na evropski zemlji.

Sofijski antropologi vztrajajo pri svojem. Niso mogli mimo dejstva, da so v Bolgariji ljudje z mongolskimi potezami, vendar pravijo, da to

niso potomci Turkov. To jim je ostalo od raznih azijskih plemen, predvsem pa Prabolgarov, Kumanov, Pečenegov in Tatarov. Celo potomci maloštevilne etnične skupine Alimanti oziroma Kazalbaši, nimajo po tej teoriji nič skupnega s Turki, čeprav se kar precej razlikujejo do Bolgarov. Njihovi predniki so bili menda od nekdanji pripadniki enotnega bolgarskega naroda, vmes pa so bili poturčeni, zato so bili menda neznanstveno imenovani »bolgarski Turki«. Ta čas, ko so bili poturčeni, so prevzeli alimantsko vero, spet menda zato, ker so njene značilnosti bolj slovanske in krščanske, kakor pa muslimanske.

Kakorkoli že, bolgarski antropologi so na najboljši poti, da se bodo pred svetovno javnostjo znova osmešili, namesto, da bi poskrbeli za resen prispevek k svetovni, ali vsaj evropski antropologiji.

la

Del bolgarske univerze »Ciril in Metod« na griču Sveta gora ob reki Jantri

Naš svet v teh dneh ● Naš svet v teh dneh

MANILA

Vladna komisija za nadzor filipinskih volitev in Narodno gibanje za svobodne volitve sta prekinili s preštevanjem volilnih glasov. Njihovi predstavniki izjavljajo, da bo uradno preštevanje glasov opravil filipinski parlament. Na otočju medtem ni miru, vse več pa je novic o tragičnem obračunavanju med predstavniki oblasti in opozicijskimi zagovorniki, med katerim je padlo že več kot sedemdeset ljudi. Po izjavah filipinskega predsednika parlamenta Ignesa bo novi predsednik znan v roku petnajstih dni. Predsednik komiteja ameriškega senata za odnose s tujino Luger meni, da še obstaja določeno upanje, da bodo volitve na filipinskem otočju le dale poštenega zmagovalca, kajti v nasprotnem primeru se utegnejo ameriško-filipinski odnosi resno poslabšati.

PORT AU PRINCE/HAITI/

Bivši diktator Jean-Claude Duvalier z družino je z ameriško pomočjo zapustil ozemlje Haitija. Več sto tujih državljanov je odrezanih od sveta, kajti mednarodno letališče v glavnem mestu je zaprto. Kot poročajo je haitska vojska začela hajko proti pripadnikom Duvalierove policije, ki je za časa diktature zagrešila številne zločine. Oblast na otočju je prevzel general Henri Namphy, za zdaj pa ni uradnih podatkov o številu žrtev, po neuradnih virih pa je med nemiri padlo več kot 300 oseb.

WASHINGTON

Pred napovedanim sestankom ameriškega državnega sekretarja Georga Schultza s predstavniki skupine Contadora je nikaragovska vlada latinskoameriškim predstavnikom izročilo poslanico z zahtevo naj od ameriške administracije zahtevajo ustavev vsakršne pomoči protirevoluci onarjem.

Naš svet v teh dneh ● Naš svet v teh dneh

Pogovor s Prešernovim nagrajencem

Marjan Pogačnik: sodobna umetnost je vedno tudi odsev sodobnosti

Pogosto se v umetnosti dogaja, da se nova idejna in formalna smer porodi skozi krče negodovanja in odklanjanja, doživi nato kritično in za njo še (navadno površno) družbeno potrditev; če je atraktivna in dovolj »glasna«, doživi tudi obdobje »sedmih debelih krav«, ko so (če govorimo predvsem za slikarstvo) razstave pogoste in dvorane polne občinstva, potem pa se počasi upuha, mnogi njeni predstavniki stopijo na nove poti z novimi iskanji,

ostajajo pa »nosilci« smeri, navadno eden, dva ali trije umetniki, ki potem v enciklopedijah ostajajo na rešetki kot nosilci idej in oblik te umetniške smeri.

Pojem ljubljanske grafične šole se je skozi desetletja uveljavljala slovenske likovne umetnosti doma in v svetu kar močno utrdil in v krogu teh, ki jih vedno imenujejo med prvimi, je tudi grafik Marjan Pogačnik, letošnji Prešernov nagajenec.

di umetnostno zgodovino, saj je s tem predznanjem lažje gledal umetnost najrazličnejših smeri in pobud, ne da bi bil pri tem do njih nestrpen in apriorno odklonilen.

Prav zaradi tiste zamude mladih »norih let« sta najbrž likovna rast in dozorevanje grafike Marjana Pogačnika potekala brez posebnih dvigov in padcev in tudi brez izrazitejših stranpoti. Njegovo prijateljevanje z Gabrielom Stupico in Marijem Pregljem ga ni oviralo, da ne bi ostajal na samosvoji poti. Včasih ga je kateri od slikarskih prijateljev podražil, da ostaja pri »drobnarijah«, vendar je Pogačnik ostajal pri svojem in presenečal občinstvo iz leta v leto z novimi, vse bolj do perfekcije izpolnjenimi grafikami, kjer je na nek svojiski način zaživel tisto »nekaj«, čemur je ameriški kritik rekel, da je slovensko, avtentično. Tudi vse številnejše, predvsem pa visoke nagrade na mednarodnih razstavah, so potrjevale njegovo svojsko likovno govorico.

Kdor bi v teh grafikah iskal privatne stiske in življenjske tegobe v odprti govorici kakšne nočne izpovedi, bi to pač iskal zaman. Vendar pa so stanja, pogledi na svet, občutja, stiske ob širših vprašanjih človeka in

človeštva, nenehno prisotni. Tako lahko v Pogačnikovih grafikah najdemo številne teme: od življenjskih spoznanj, prek vprašanj o umiranju narave, tragedije in veselja – ob katerih je dandanes človek že brezbrizen. »Meditacije o temah, ki že same po sebi niso vesele, se zaradi intenzivnega doživljanja spreminjajo v malanholične kompozicije, ki so pa vedno obarvane tako, da dopuščajo nek izhod, prepoved v smislu sodobnega humanističnega mišljenja...«

Kljub prej omenjeni jasno začrtani likovni rasti je Marjan Pogačnik prehodil več ustvarjalnih faz: od najzgodnejše, ki se umešča v poetični realizem, pa do preoblikovanega prostora slikovnega polja in posameznih elementov ter njihovega postavljanja v prostor v čisto določene povezave. Odkril je svoje nove možnosti v odtiskovanju jedkanic v klobučevino, kjer je dobil v odtisu reliefne zjedkane površine in črte.

»... Ta reliefnost me je vse bolj zanimala, dokler z večstopenjskim jedkanjem nisem dosegel tega, da so reliefne površine nadomestile prvotno črtno risbo. Sedaj se že nekaj let ukvarjam z reliefno jedkanico, ki razen z risbo, pripoveduje tudi z barvo ter s svetlobo in senco. Ti dve dajeta mojim grafičnim listom vedno spreminjajočo se površino in s tem tudi menjajočo se optično zaznave...«

Problem ni v tem, da bi si umetnik umišljaj, češ, le jaz vidim to in ono v družbi, naravi, le jaz spoznavam zares... Problem je, kako vse to, kar ima človek v sebi, izraziti čim bližje predstavi, ki jo nosi v sebi, izraziti koncepcijo, ki v avtorju dozoreva in išče dialog za sporazumevanje s sogledniki.

Včasih je njegov grafični list do zadnjega kotička (kot v nekakšnem strahu pred praznim prostorom) zapolnjen z elementi iz narave in arhitekture, drugič pa se odpre in zalvali, čeprav še vedno skrajno urejen in v tej urejenosti zgovoren.

Grafike Marjana Pogačnika nastajajo počasi in potrpežljivo, največkrat v nočeh,

ki so, kot sam pravi, najbolj mirne ure dneva. Z velikim razumevanjem in požrtvovalnostjo mu že leta pomaga žena Bogica, ki je postala že prava grafična pomočnica. Čeprav arhitektka po študiju (iz Plečnikove šole), se je vsa predala njenemu skupnemu cilju – nastajanju zapletenih, preciznih grafik, katerih vsaka pomeni umetnino zase.

Že pred leti so ga odkrili ameriški galeristi in ga poskusi. Če bi nastajala njegova umetnost hitreje in z manj truda, bi bil morda lahko že bogataš. Tako pa živi enakomerno, med delom in premišljevanjem, med sprehodi s svojim priljubljenim kužkom Čičijem (sam pravi, da ga bodo morda v njegovi četrti prej prepoznali v njem Čičijevega gospodarja kot pa Marjana Pogačnika). Potovanja, ki sta si jih včasih z ženo rada privoščila, so nekam zastala. V njuno pripoved pa se vedno z ljubeznijo vračajo Benetke, peščine na Lиду, kanali in tisočeri kotički, kjer najde slikar vse potrebno za dušno veselje: duh po starem, ki se prepleta s seda-

njostjo, prijazna natakarejeva beseda, morje, barke...

V mirni hiši na Mirju v Ljubljani živi in ustvarja Marjan Pogačnik. Nobenih zunanjih znakov bohemstva ne boste zaznali v pogovoru z njim, čeprav je drugoval in prijateljeval s celo vrsto slovenskih umetnikov, poučeval na likovni akademiji premnoge umetnike novejših generacij in je slišal, videl ter doživel v teh štiridesetih letih marsikaj. Spremlja tok likovnih snovanj novih slikarjev, rad pogleda razstavo »nove podobe« in drugih, zdaj nastajajočih iskanj. Nikoli jih apriorno ne odklanja. Obstane pogleda, premisli. »Navsezadnje pa,« pravi, »mi vsi segamo po aktualnih temah, le da jih izražamo vsak na svoj način.«

»Vedno imam željo, da bi se izražal v današnjem času, brez patine preteklosti. V svojem delu iščem harmoničen svet v katerem bi se človek lahko za trenutek ustavil in našel upanje. Včasih so to meditacije, včasih pa pejsajem podobni, nekakšni čisti in svetli krajci...«

B. Ž. J.

Gregor Strniša

Vsaka pesem je izraz pesnikovega notranjega sveta, njegovega čustvenega in miselnega doživljanja časa in prostora, v katerem živi. To je prostor, iz katerega črpa snov za svojo poezijo in v katerega polaga življenje svoje ustvarjalnosti. Tako je tudi Gregor Strniša. Hkrati pa njegova umetniška izpovednost vedno globlje temelji na sodobnem filozofskem in drugem znanstvenem mišljenju, vse od njegove prve pesniške zbirke Mozaiki iz leta 1959 pa prek Odiseja, Zvezd, zbirke Zelod, Oko in izbora teh petih zbirk Severnica iz leta 1974, dalje se svojska sodobna različica simbolističnega pesništva izraža v zbirkah Mirabilia, Škarje, Jajce, Rebrnik in še v dveh izborih Pesmi iz leta 1976 ter 1978, vse do antološki zbirke Vesolje iz leta 1983.

Pesnik z veliko estetsko močjo izpoveduje pekel sodobnega človeka in njegovega življenja. Toda njegova miselnost ne vodi v obup in izničanje. Vsak strah je zanj hkrati izziv, v obraz vržena rokavica, ki jo je treba pobrati in ne zbežati, če naj naše življenje ne zastane in se ne spremeni v toplo mlaiko. Proti razčlovečenju in tragični osamljenosti postavlja Odiseja. Kdo ne pozna Strniševega odisejskega vztrajanja, Odisejevo pot skozi kraljestvo senc in vrnitev iz njega, ki je postala pri-

spodoba za blodnje v sodobnem svetu?

Dopolnilo in nadaljnji razvoj Strniševe poezije predstavljajo njegove pesniške drame: Samorog iz leta 1967 upodablja enega pogostih srednjeveških simbolov. Dve leti pozneje je nastala drama Zabe – z oznako moralitete – ki na svojiski način upodablja biblijsko priliko o bogatem in revnem Lazarju. Posebnost je tudi drama Ljudočerci iz leta 1972, ki prikazuje razpon od zemeljskega bivanja do vesoljskih črnih jam. In nazadnje je tu transcendentna burka Driada, poetična ilustrirana podoba ljubljanskega življenja v pesnikovem obdobju.

V obrazložitvi Strniševe Prešernove brigade je bilo med drugim rečeno: »Pesnikova vesoljska zavest, kakor jo sam najraje imenuje, skozi njegovo delo vedno bolj zori. V njegovi poeziji se kaže hkratnost fizičnega in duhovnega, mikro in makro

kozmosa, časa, prostora in brezčasa, notranjega in zunanjega sveta, počlovečenega in biofizičnega, videza in resničnosti.« O svoji zbirki Vesolje sam pravi, da to ni kronološko antologijski pregled in povzetek preteklega pesniškega dela, ampak na novo sestavljen tematski izbor, ki ga napoveduje naslov. Vodi ga zavest, da je tako Zemlja kot vsaka najmanjša stvar na njej od nekdanj samo del vsega vesolja.

Dan mrtvih

(Tako je Strniša naslovil drugi del zbirke Vesolje. Zadržani se s pesmijo Grob. Spet pesnikova značilna, disciplinirana oblika – pesem s tremi štirivrstičnimi kiticami.)

Grob

Trije beli kamenčki na črni zemlji, pod prstjo leži nekdo, ki je bil, na nji ležijo kamenčki.

Trije svetli kamenčki, pod sonci in pod meseci, okrog in okrog njih samó kroži nebo za zvezdami.

Za zvezdami spet polno zvezd, in sredi vseh teh zvezd ta svet, sredi sveta grob iz prsti, s tremi jasnimi očmi.

Če bi Gregorja Strnišo vprašali po njegovem mišljenju o svetu, v katerem živi, po položaju umetnika v tem svetu, bi nam najbrž odgovoril nekako tako, kot se je izrazil že v uvodu k zbirki Vesolje: »Ne bi smeli prekrižanih rok in sklonjenih glav

obstati pred najvišjim in najtršim zidom, ker je iz oblik prostora in časa zgrajen v samem našem notranjem svetu in ga zagraja in omejuje: če ne bi bilo v vseh dobah pred nami zmeraj takih, ki so – v nasprotju s še danes, in dandanes posebno, pogostnim in upoštevanim reklom

Dominik Smole

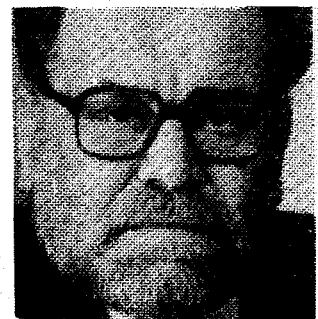
Že v začetku svojega literarnega dela – kmalu po drugi svetovni vojni – se je Dominik Smole močno ločil od takratnih piscev. V njem spoznavamo nepodkupljivega spoznavalca družbe, izjemnega stilista, ki je prizadeto odkrival praznost malomeščanskega sveta in moraliziranja. Zatekel se je v satirično, ostro polemično obračunavanje z razmerami, kar je še posebej razvidno iz zbirke novel, ki so pozneje, seveda primerno prirejene, izšle kot roman Črni dnevi in beli dan. Njegova žgoča polemčnost se je razodevala tudi v publicističnih prispevkih v Reviji 57 in Perspektivah.

Zgodaj se začne nagibati k eksistencializmu in razbijati ustaljene predstave o človeku in družbi. Ni mu za junačenja, odklanja novorealistične prijeme. Še vedno ga mučijo vnaprejšnosti o vrednotah in moralnih kategorijah, ki jih odklanja, saj spoznava, da si človek zakriva oči in noče spregledati resnice, kakršna je. Treba je razrušiti staro podobo, jo izničiti, da bi človek naposled prišel do

poskušali z glavo skozi drugačne zidove, bi brez teh »čudaških« trmastih glav, devetindevdesetih razbitih in ene, ki je potem vendarle šla skoz, tudi nas, takšnih kot smo zdaj, ne bilo. Po razvidni zakonitosti skladnega razvoja zavesti in življenja, ki je iz mikroskopske praživi

v vodi prišlo na kopno in v zrak in že pristalo na Meseču, smemo domnevati, da bomo hkrati prihajali toliko globlje v lastno deželo oblik in predstav čutečega in mislečega notranjega sveta, kolikor dalje bomo prodirali v veliki zunanji prostor, v vesolje.«

Živa Drole

čistega računa glede svojega bivanja in biti. Smole kajkrat neusmiljeno razkriva dileme sodobnega človeka, ki je izšel iz vojne in ki živi v novem času, nekako trpeč, a vendarle sam v sebi nerazkrit, razpet v dvojnostih.

Dramatik in pisatelj Dominik Smole je na moč kritičen. Ta njegova kritičnost se med drugim izkazuje v novih literarnih prijemih, kar velja tudi za njegovo prozo Črni dnevi in beli dan, ki so jo ocenili za enega prvih povojnih modernih tekstov.

Smole se v pretežni meri ukvarja z dramo. Predvsem bi

omenili njegovo poetsko Antigono, ki raziskuje antagonizem med človekom in državno oblastjo. Ceravno formalno postavljena v antični okvir, razkriva Antigona povsem živo in aktualno problematiko. V drami Krst pri Savici Smole ta iskanja nadaljuje. Glavnega junaka, čeprav spet »izposojenega«, to pot iz slovenske preteklosti, postavi v svet eksistencialnih dilem.

Med pomembnejša dela Dominika Smoleta uvrščamo poleg že omenjenih tudi njegovo zgodnjo dramo Potovanje v Koromandijo. V zadnjem obdobju je napisal ekstremno modernistični dramski stvaritvi Zlata čevljevka in Igra za igro.

Smoletova ustvarjalnost je izvirna in prežeta s številnimi novostmi. Po mnenju mnogih strokovnih ocenjevalcev – med drugim je bilo to poudarjeno tudi pri podelitvi Prešernove nagrade – je mogoče Smoletovo dramatikovo v njenih najvišjih dosežkih primerjati s Cankarjevo.

Milenko Strašek

Prešernove nagrade 1986

Velike Prešernove nagrade so letos prejeli: pesnika in dramatika Dominik Smole ter Gregor Strniša in grafik Marjan Pogačnik.

Nagrade Prešernovega sklada pa so dobili:

Mijo Basailović, baletnik, že skoraj dve desetletji soustvarjalec baletnih predstav v ljubljanskem baletnem ansamblu Opere. Nagrado je dobil za svoj plesni delež na glasbo slovenskih skladateljev Janeza Krstnika Dolarja ter Janija Goloba, kar pomeni istočasno natančno izvedbo koreografije in (pri Golobu) prepričljivo ponazarjanje čustev nad duhovnim redom.

Dragica Čadež, kiparka, ki je prejela nagrado za dela zadnjih let, s katerimi »z izjemnim poslušom za nove težnje v slovenski in svetovni likovni umetnosti načelno vprašanje nove interpretacije človeške in živalske figure.« Čadeževa zvečuje dela v lesu, na način sestavljanj ter išče poti optimalnih učinkov z minimalnimi sredstvi;

Karel Jerič, glasbeni umetnik, pevec-tenorist, ki je že vrsto let prisoten v slovenskem glasbenem dogajanju, je prejel nagrado za ustvarjanje zadnjih let, zlasti za glavno vlogo v operi Roberta Kurke Dobri vojak Švejk;

Milan Jesih, pesnik, prevajalec in izvirni dramatik, je dobil skladovno nagrado za pesmi v zbirkah Uran v urinu gospodar, Legende, Kobalt in Volfram, pa tudi za svojo dramatsko prisotnost v slovenskem prostoru, bodisi na odskih deskah ali na televiziji. V obrazložitvi k nagradi je njegova beseda označena kot »lirska, osebna, kultivirana in stilno občutljiva, nekam »neopresionistična«.

Silvijo Kobal, igralko slovenskega gledališča v Trstu, je dobil nagrado za svojo vlogo v Chicchignoli in za vlogo Lipeta v Primorskih zdrahah. Odseva slovensko različico mediteranskega temperamenta in je, kot pravi obrazložitev, s svojo interpretacijo obogatil zakladnico slovenske odrske igre z lucidno, široko-srčno ter prebrisano in toplo komiko.

Mirko Lipužič je dobil nagrado za svoje scenografsko snovanje v slovenskih filmih, iz zadnjega obdobja pa predvsem za delo v filmih Doktor in Naš človek.

Tomaž Medvešek, arhitekt, je prejel nagrado za eno od svojih, v zadnjih letih vse bolj prodornih in odličnih arhitekturnih rešitev – tokrat za načrtovanje ljubljanske stavbe Zavoda za raziskavo materiala in konstrukcij. Je eden izmed slovenskih arhitektov, ki se zaveda nujnosti dialoga z že oblikovanim urbanim prostorom, v katerega seže s svojo novo zasnovano arhitekturo.

Marko Munih, dirigent, se je s svojim delom že dodobra uveljavil v glasbenem svetu in ga uvršča med najvidnejše slovenske poustvarjalce. Za delovanje v zadnji glasbeni sezoni Slovenske filharmonije, kjer je med drugimi izvrstno izvedel tudi nekatera domača glasbena dela, je prejel nagrado.

Vlado Novak, igralec, je »zaplesal« nadvse sugestivno v Jančarjevem Briljantnem valčku kot Simon Veber, pa tudi v vlogi Kreonta v Antigoni je bil več kot zgolj ustrezen. Zgradil je večplastno vladarsko osebnost, začudeno vedno znova, ko ga dogodki doletijo.

Renato Quaglia, zamejski, režijanski pesnik, je prejel nagrado za svojo pesniško zbirko Baside, s katero, kot pravi uradna obrazložitev, je povsem nepričakovano, zato pa živo, vtikal svojo pesem v slovensko poezijo.

Književniki, udeleženci NOB

Boris Ziherl

Književni teoretik, kritik, urednik, prevajalec, polemik in politik Boris Ziherl se je rodil 25. septembra 1910 v Trstu, umrl je 11. februarja 1976 v Ljubljani. Osnovno šolo je obiskoval v Škofji Loki, gimnazijo je končal v Ljubljani (matura leta 1932), kjer je študiral tudi pravo. Že kot dijak je bil med najaktivnejšimi komunističnimi organizatorji. Oblast v stari Jugoslaviji je postala pozorna nanj in posledica je bila aretacija in štiriletno preostajanje kazni v zaporih Sremske Mitrovice (1933–1937).

Leta 1941 je bil med ustanovitvi Osvobodilne fronte. Urejal je ljubljansko izdajo Slovenskega poročevalca, leta 1943 je urejal tudi obnovljeno Ljudsko pravico. Na sestanke kulturniške skupine Osvobodilne fronte, ki jo je vodil Prežihov Voranc, je prihajal od aprila 1941 do januarja 1942. Leta 1941 je septembra postal član glavnega odbora kulturnih delavcev na prvem plenumu kulturnih delavcev OF. S svojim prispevkom »Dva mejnika v razvoju vseslovenske misli« je sodeloval tudi v Slovenskem zborniku 1942. Od leta 1941 dalje je bil član Izvršnega odbora OF. V partizanskem Znanstvenem institutu je z Jožetom Zemljakom vodil prosvetno sekcijo. Bil je tudi član SNOS. Na partizanskem ozemlju na Gorenjskem in Dolenjskem je bil urednik in sodelavec osrednjih listov. Samostojno so izšle njegove ideološke in politično aktualne brošure, ki so razpravljale o odnosih komunizma do vprašanj zasebne lastnine, kmetijstva in vere, o zunanji in notranji politiki nastajajoče nove Jugoslavije, o partizanskem boju za združeno Slovenijo, o razvoju delavskega gibanja itn. Z vidikov zgodovinskega materializma se je loteval pred vojno, med vojno in po njej različnih tém iz slovenske, slovenske in obče zgodovine, iz NOB in pisal o boju za slovensko Primorje. Ne-

kaj zapisov, ki jih je napisal v osvobodilnem tisku, je ponatisnil v knjigi »Članki in razprave« (1948). (V. Smolej).

Med vojno je opravljal odgovorne naloge na vodstvenih položajih v OF, SNOS, v Vrhovnem štabu, v KPS in KPJ. Po vojni je bil predsednik komiteja za znanost in kulturo vlade FLRJ, minister za znanost in kulturo LRS, direktor Inštituta družbenih ved. Od leta 1953 je bil profesor na Filozofski fakulteti v Ljubljani, od leta 1964 na FSPN in član SAZU od leta 1949.

Kot pisec se je v slovenski publicistiki pojavil dobro desetletje pred drugo setovno vojno. Leta 1929 je objavil prve prevode iz ruščine, kasneje tudi iz nemščine in francoščine: novele, drame, dela iz marksistične teorije. Prve literarnokritične zapise je objavil leta 1932 v Književnosti, kasneje v Sodobnosti pod psevdonimom A. Poljanec vse do leta 1941. Težišče njegovega pisanja je v marksistični filozofiji in sociologiji, skozi njiu je navezoval literarno zgodovinsko in ideološko obravnavo kulturnih in literarnih vprašanj. Bil je eden izmed izrazito marksističnih kritikov in mislecev na Slovenskem, eden glavnih slovenskih in jugoslovanskih književnih teoretikov, ki so politične in kulturne probleme presojali s stališča zgodovinskega materializma.

Ziherlove pomembnejše razprave: Iz poglavja o narodnih tradicijah (Sodobnost 1938), Ivan Cankar in slovensko delavsko gibanje (Sodobnost 1939), Vloga slovanstva v preteklosti in sedanjosti (Sodobnost 1938), Smotri francoske revolucije v bojih slovenskih kmetov (Sodobnost 1939), Sinovi naroda (Ljudska pravica 1943), Ivan Cankar kot publicist (Borba 1947), Narod si piše sodbo sam (Novi svet 1947), Ob sedemdesetletnici Otona Župančiča (Novi svet 1948).

V svojih razpravah je nastopil proti meščanskiemu naturalizmu in se zavzemal za kritični realizem v slovenski književnosti »O realizmu v književnosti« (Sodobnost 1941). Leta 1946 je k srbskemu prevodu Cankarjevih Treh dram, napisal razpravo »Ivan Cankar in njegova doba«. K Cankarjevemu Izbranim delom v srbsčini je napisal spremno razpravo, v kateri je poudaril, da je bil Cankar predvsem borec, prvi veliki književnik – socialist na Slovenskem. (S. Janež »Zgodovina slovenske književnosti«.

Boris Ziherl je prvi pri Slovencih družboslovno in dialektično materialistično razčlenil Prešernov svetovni nazor v razpravi »France Prešeren – pesnik in mislec (1949). Načelnega značaja so njegovi polemični spisi o estetskih vprašanjih »Nekaj opomb k naši kritiki (Naša sodobnost 1953), »Umetnost in miselnost« (1956), v katerih se je spopadel z mnenjem Janka Kosa, Josipa Vidmarja in drugih. Pisal je tudi o ek-

sistencializmu v literaturi« Eksistencializem in njegove družbene korenine (Naša sodobnost 1953). Leta 1956 je vodil znamenito polemiko z Josipom Vidmarjem o vlogi svetovnega nazora v umetniškem ustvarjanju. Bil je avtor mnogih uvodov k knjižnim izdajam G. Lukacs, V. Belinskega, A. Hauserja in drugih. Po letu 1953 je bil nekaj časa s Ferdinom Kozakom urednik naše sodobnosti.

Zapustil je naslednje knjige: Članki in razprave (1948), France Prešeren – pesnik in mislec (1949), Umetnost in miselnost (1956), Književnost in družba (1957), O nekaterih aktualnih problemih socializma (1959), O humanizmu in socializmu (1965), Včeraj in danes (Izbor člankov in razprav iz obdobja 1934–1974), Ivan Cankar in naš čas (1976).

Seveda pa slovenska literarna zgodovina o Borisu Ziherlu še ni izrekla poslednje besede. Nekateri so mu očitali politično in svetovno nazorsko ortodoksost, celo ždanovsko obarvano. O Ziherlovih pogledih na družbo in posameznika se še dandanes vnamajo srdite polemike. Za Dimitrija Rupla je bila na primer Ziherlova teorija o umetnosti močno konservativna in za sodobni marksizem nesprejemljiva. To mnenje je skušal Franc Šali v Sodobnosti (1984) zanikati in pravilno osvetliti Ziherlov portret.

Ne glede na to pa je treba priznati Borisu Ziherlu v predrevolucijskem, medrevolucijskem (NOB) in porevolucijskem političnem in kulturnem dogajanju pri nas pomebno in častno mesto.

Dušan Mevlja

Nova razstava v MLRS

V Muzeju ljudske revolucije Slovenije v Ljubljani so minuli četrtek odprli razstavo partizanskih odlikovanj, znakov in medalj, ki jo je pripravil v sodelovanju z Janezom J. Švajncerjem Muzej narodne osvoboditve Maribor.

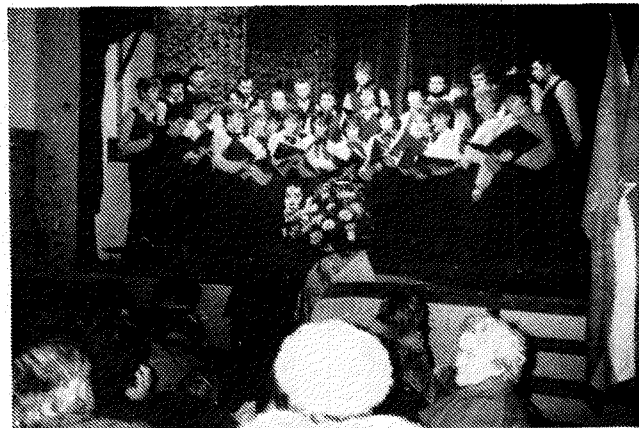
Tistim našim bralcem, ki so sledili nadaljevanjem Janeza J. Švajncerja v našem časopisu in jih partizanske medalje, odlikovanja in medalje zanimajo, razstavo še posebej priporočamo.

B. Ž.

Zdravljica je ogrela srca tudi v Gameljnah

Iz vseh slovenskih krajev te dni prihajajo vesti, kako so delovni kolektivi, šole in krajevne skupnosti proslavili slovenski kulturni praznik 8. februar. Spomin na dr. Franceta Prešerna in njegovo veliko misel so počastili s proslavami, koncerti in drugimi kulturnimi prireditvami v vsakem mestu in domala v vsaki vasi.

Krajanje Gameljna, Rašice in sosednjih krajevnih skupnosti so se zbrali v soboto na celovečernem koncertu svojega mešanega pevskega zbora KUD Stane Kosec.

Mešani pevski zbor KUD Stane Kosec med nastopom v počastitev slovenskega praznika

»Pred domačim občinstvom smo se prvič predstavili leta 1977 za 1. maja,« nam je dejala zborovodja Olga Jama. »Pet pesmi in nekaj recitacij pred domačim občinstvom prav tu v Gameljnah je bilo za začetek, in moram reči, da so nas poslušalci lepo sprejeli. Ta uspeh nas je spodbudil k resnejšemu delu, in sedaj po osmih letih smo poželi precej uspeha na številnih nastopih. Naš mešani pevski zbor sestavljajo delavke, delavci, študentke, srednješolke in gospodinjje. Moram reči, da smo se kar lepo ujeli. Seveda brez trdega dela, rednih vaj in žrtvovanje prostega časa, zbor ne bi bil takšen kakršen je danes.«

Mešani pevski zbor KUD Stane Kosec šteje okrog 35 članov, raztresenih po vsej Ljubljani in bližnji okolici. Da so prizadevni, potrjujejo tudi Gallusova bronasta priznanja, ki so jih iz rok Rozke Usenik, zborovodje MPZ Karol Pahor, prejeli člani za sodelovanje v zboru že pred nekaj leti.

Prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku v občini Radovljica

Že 4. februarja so povabili na gostovanje v Domu Joža Ažmana v Bohinjski Bistrici Prešernovo gledališče iz Kranja, ki je v nabito polni dvorani uprizorilo letošnjo in lanskoletno uspešnico komedijo Fadila Hadžića »Državni lopov«.

Prizadevne knjižničarske delavke v matični knjižnici A. T. Linhart v Radovljici so 5. februarja dopoldne povabile na obisk pionirske knjižnice cicibane in pionirje na poučni kviz o knjigah.

Osrednja gorenjska in radovljiška proslava Prešernovega dne je bila 6. februarja zvečer v dvorani Doma Joža Ažmana v Bohinjski Bistrici na kateri so podelili letošnje Prešernove nagrade Gorenjske. Dobili so jih: Gledališče Tone Čufar z Jesenice, Alenka Bole-Vrabc, za prevajalsko delo, Sabira Hajdarevič za dosežke v sodobni komorni glasbi, Janez Hafner za umetniške dosežke na področju likovne ustvarjalnosti, Vinko Hlešč za likovne dosežke in Blejčanka Melita Vovk, slikarka in ilustratorka, za tridesetletno uspešno ustvarjanje. Proslavo v Bohinju je letos organizirala Kulturna skupnost Radovljica. O pomenu kulture in dosežkih na tem področju je govoril predsednik skupščine občine Radovljica Bernard Tonejc. V kulturnem programu so se predstavili pevci okteta LIP Bled, glasbeni pedagog in umetnik Klemen Ramovž s kljunasto flavto ter recitatorji Linhartovega odra KUD Radovljica.

Na predpraznični dan se je zvrstilo največ proslav in prireditve. Dopoldne so v avli skupščine občine Radovljica odprli slikarsko razstavo likovne skupine KPD Veriga Lesce. Zvečer so odprli v galeriji Šivčeve hiše v Radovljici kiparsko in slikarsko razstavo »Ribnica 85« 16 avtorjev iz vse Slovenije. Ob otvoritvi je Prešernovo pesem Neiztroheno srce recitiral dramski igralec, domačin Miran Kenda. Hkrati so odprli spominsko fotorazstavo ob 90 letnici rojstva znamenitega bohinjskega slikarja Valentina Hodnika iz Stare Fužine.

JR

Z 2. seje koordinacijskega odbora aktivistov bivših okrožij OF pri predsedstvu Republiške konference SZDL Slovenije

Izredno veliko zbranega gradiva

Niti dve leti nista minili, odkar smo poročali, da poteka po najrazličnejših odborih enot in služb NOV in POS delo za zbiranje gradiva o NOB izredno dobro, medtem ko se aktivisti OF nekdanjih okrožij niso mogli podobno pohvaliti, saj so se v številnih krajih šele dobro zbrali. Tudi lani je bilo na seji koordinacijskega odbora aktivistov bivših okrožij slišati pogostne tožbe, da je težko zbrati ljudi k sodelovanju, da je dosti težje kot za enote NOV in POS zbirati dokumentarno gradivo ter še težje dobiti primerne pisce monografij, ki bi zbrano gradivo spravili v red in ga pripravili za objavo.

Na seji omenjenega koordinacijskega odbora, ki je bila pred dnevi na republiški SZDL pod vodstvom Lidije Šentjurčeve, pa so razveseljivo ugotavljali, da je tudi delo nekdanjih aktivistov pri zbiranju in tudi že objavljanju zbranega gradiva močno napredovalo: celo tako, da so posamezni poročevalci sproti popravljali navedbe v poročilu, kjer so bili zbrani podatki iz zapisnikov posameznih odborov in dodali vrsto že opravljenih nalog.

Ena od skupnih karakteristik delovanja številnih odborov OF je, da jih še vedno tarejo finančna sredstva, zlasti takrat, ko je treba za že zbrano, urejeno in za tisk pripravljeno gradivo, najti založnika. Res pa je tudi, da so se nekateri dobro znašli in ne vztrajajo pri objavljanju kakšnih bogato opremljenih

knjižnih monografij. Pomembno za njih je, da gradivo ne obleži neuporabno v predalih. Zato so se domislili, da čakajoč na boljše čase in knjižno izdajo, posamezna dela v več izvodih fotokopirajo in jih posredujejo takšnim uporabnikom kot so: šole, knjižnice, odbori OF in drugi.

V številnih občinah se je že pokazalo, da so bile odločitve o nastavitvi poklicnih zgodovinarjev pravilne. Tudi pokrajinski in regijski muzeji (kot npr. v Slovenj Gradcu) prispevajo precejšen delež k strokovni obravnavi zbranih gradiv. Kljub temu pa je bilo v poročilih mnogih članov odborov slišati željo, da bi z njimi sodelovali tudi mlajši strokovnjaki.

Hkrati so z ožjimi poročili o pisanju zgodovinskih prispevkov o delu OF, so številni poročali tudi o zbiranju gradiva in pisanju lokalnih zgodovinskih prispevkov o delovanju organizacij SKOJ, AFŽ in drugih. Včasih celo kaže, da se spričo velikega števila drobnih knjižic, ki izidejo po občinah, (ob praznikih delovnih organizacij, krajevnih praznikov in ob podobnih priložnostih), izgublja pregled nad vso to bogato boro. Zato bo tem bolj dragoceno, če bo res prišlo do bolj sistematičnega zbiranja vseh teh publikacij pri RK SZDL.

Za delo v letu 1986 ni bilo posebnih opredelitev in zahtev. Prenekatero mono-

grafijo, ki bi morala po načrtu iziti že lani, bodo izdali šele letos, druge, ki so nastale pod bolj srečnimi okoliščinami, pa so izšle že predčasno. Računati je, da letos ne bomo zaposleni s kakšnimi večjimi jubileji in dogodki iz zgodovine naših narodov in narodnosti, zato bo bistveno, da odbori svoje delo po začrtani poti nadaljujejo.

Še ena značilnost, ki se je

pa so nekdanji aktivisti OF menili, da bo treba z delom pospešeno nadaljevati, saj akterji narodnoosvobodilnega boja umirajo, pa tudi spomin, pomemben dodatek skupnim dokumentom, počasi peša.

Nekaj besed je bilo še o akciji podeljevanja značk Osvobodilne fronte, ki jo morajo izvesti predvsem še v nekaterih predelih v zamej-

Na fotografiji je vhod v enega od ilegalnih bunkerjev aktivistov in ilegalcev OF slovenskega naroda. Takih bunkerjev je bilo mnogo, iznajdljivost aktivistov ni poznala meja. Še danes so ponekod ohranjeni podobni bunkerji ali pa o njih priča le še fotografsko gradivo.

pokazala na zadnjem sestanku (pa je bila prejšnje čase bolj izjema) se ne kaže, da so namreč vsaj na občinski ravni, pokazale za ta del raziskovanja narodove zgodovine več posluha kot doslej raziskovalne, kulturne in izobraževalne skupnosti. Kljub tem pozitivnim premikom

stvu (Benečija), na koncu pa je Ivan Križnar obvestil zbrane o bližnjem izidu slovenske izdaje zgodovine jugoslovanske in slovenske komunistične partije, ki bo izšla po izredno ugodni ceni: 140 starih tisočakov dinarjev.

B. Ž. J.

S seje komisij za zdravstveno in socialno varstvo pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije

Predlagane spremembe pri priznavalninah in še kaj

Osnovni ton nedavni seji obeh komisij, ki pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije bdi nad uresničevanjem zdravstvenega in socialnega varstva borcev in vojaških invalidov, so dajala vprašanja, ki jih sproža dejstvo, da so nekatere, s predpisi zagotovljene pravice tej populaciji krčijo, hkrati pa nižanje splošne pokojninske življenjske ravni zadeva tudi borčevsko populacijo. Morda kaže zato na tem mestu posebej poudariti razpravo o predlaganih spremembah družbenega dogovora o priznavalninah udeležencem NOV. Novo, čeprav že večkrat obravnavano, je zamejevanje skrajnega roka vstopa v NOB (za upoštevanje pri priznavalninah), kjer se navaja datum 31. 12. 1944. Kar pa zadeva bolj vsebinske spremembe družbenega dogovora, so na seji menili, da se je v praksi pokazala potreba po zagotavljanju ustrezne socialne varnosti tudi tistim udeležencem NOV, ki niso izpolnjevali zgolj formalnega starostnega pogoja za priznanje posebne dobe, vendar je bilo njihovo delo dokazano organizirano in aktivno v NOB, oziroma v NOG. Prav tako so predlagane nekatere cenzusne spremembe in sicer tako, da bi se premoženjski cenzus za pravico do stalne priznane izenačil za udeležence NOV pred 9. 9. 1943 (oz. 13. 10. 1943) vse do onih, ki so vstopili v NOB do 31. 12. 1944. Tako bi znašal tak cenzus (kot je znašal doslej za udeležence NOV pred 9. 9. 1943) sto odstotkov zneska najnižje pokojnine, veljavne v času odločanja o zahtevku udeleženca NOV za priznanje pravice do priznane. Takšna predlagana sprememba bi, tako so menili tudi

na omenjeni seji, pomagala domestiti vse večje zaostajanje v pokojninskih prejemkih in splošno slabše premoženjsko stanje udeležencev NOB (zlasti tistih po 9. 9. 43).

Na seji so spregovorili tudi o več odprtih problemih, ki se pojavljajo ob vprašanjih klimatskega in zdraviliškega zdravljenja ter se dogovorili, da jih bo kazalo reševati in razčistiti skupaj med predstavniki ZZB NOV ter komitejema za borce in zdravstvo.

Na gradivo, ki so ga zvezni organi pripravili le poročilo za deseti borčevski kongres o socialni in zdravstveni problematiki so imeli nekatere pripombe; menili so, da je treba najprej objektivno oceniti uresničevanje sklepov 9. kongresa na tem področju in pregledati, zakaj določeni sklepi niso bili tudi realizirani.

Člani obeh komisij so tudi menili, da je treba proučiti nekatere pojme, zapisane v stališčih in sklepih, saj bi jih, takšne kakršni so, lahko tolmačil vsakdo po svoje (kaj so to »zajedniški kriteriji« na primer in podobno...). Pri vprašanjih klimatskega in zdraviliškega zdravljenja so se zadržali predvsem kot na enem od primerov za ugotavljanje, koliko se na kakšnem področju temeljne pravice (iz zveznih predpisov) uresničujejo.

O spremembah in dopolnitvah bo na seji 18. februarja odločal odbor, ki je za to pristojen, dan za tem pa bo o tej celoviti problematiki tekla beseda tudi na predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije.

B. Ž. J.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Ljubljana – Zbornik o taborišču Dora

V okviru komisije za interniranje, izgnance in izseljence pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije deluje tudi skupina nekdanjih taboriščnikov taborišča Dora, ki je ustanovila uredniški odbor za pripravo zbornika o tem nemškem uničevalnem taborišču. Delo je zastavljeno po že utečeni delovni obliki; zbornik bo zajemal zgodovinski opis delovanja taborišča Dora od njegove ustanovitve do konca vojne, pričevanja preživelih jetnikov, fotokopije dokumentov, fotografije, risbe in seznam preživelih jetnikov po vseh dostopnih podatkih.

Taborišče Dora, uradno se je imenovalo tudi KL Mittelbau, je nastalo kot podružnica zloglasnega Buchenvalda in je tako delovalo do 28. oktobra 1944, ko ga je vrhovna uprava SS preoblikovala v samostojno taborišče z 32 podružnicami. Zaradi programa proizvodnje velike rakete V 2 in letelice bombe V 1, je bilo taborišče Dora deležno posebnih varnostnih ukrepov in je zaslovelo kot eno najhujših, s svojo zloglasno komando. Le nekaj sto bolnih taboriščnikov je dočakalo tam konec vojne, saj so nacisti že prve aprilske dni 1945. leta pognali vse preostale jetnike s tako imenovanimi transporti smrti v različne smeri.

Skupina nekdanjih taboriščnikov iz Dore, ki se je sestala pred dnevi, je ugotavljala, da delo uredniškega odbora zadovoljivo napreduje in so sklenili, da bodo vsi sodelovali za uspešno nadaljevanje tega dela.

Tržišče na Dolenjskem – Še smo živi!

Na letni volilni konferenci krajevnice organizacije ZB Tržišče smo ugotovili, da je naša organizacija v preteklem mandatskem obdobju uspešno posegala v politična dogajanja v KS in predvsem v zadnjem letu bila pobudnica in organizatorica nekaterih političnih akcij. Tako je bilo v sodelovanju z osnovno šolo in odborom I. dolenjskega partizanskega bataljona ob krajevnem prazniku (21. aprilu) podeljeno 8 spominskih medalj svojem padlim borcem I. dolenjskega partizanskega bataljona iz Malkovca in okolice. Slovesnost so popestrili s kulturnim programom učenci osnovne šole.

Realiziran je bil sklep, da se osnovna šola v Tržišču poimenuje po I. dolenjskem partizanskem bataljonu, prvi enoti bataljonske formacije na Dolenjskem, ki je z Duletovo četo taborila in delovala tudi na območju današnje KS Tržišče. Šola, ki je bila nosilka te akcije je pripravila pešter kulturni program ob navzočnosti večjega števila prebivalcev, borcev in predstavnikov. Govoril je general Dušan Švara-Dule.

V prijetnem vzdušju smo proslavili tudi dan JLA, ki ga

je s krajšim kulturnim programom pripravila osnovna šola I. dolenjskega partizanskega bataljona, ob navzočnosti borcev, predstavnikov garnizije Cerklje, občinskega štaba TO Sevnica in predstavnika odbora I. dolenjskega bataljona. Program je popestril odbor I. dolenjskega partizanskega bataljona, ki je šoli podelil spominski trak in medaljo, ki zdaj krasi prapor pionirskega odreda 21. april.

Borci so na konferenci kritično ocenili politično življenje v KS. Menili so, da pomenijo vse navedene akcije ZZB NOV in osnovne šole I. dolenjskega partizanskega bataljona politično akcijo in manifestacijo v KS. Krajevna konferenca SZDL, ki bi morala biti nosilka političnih akcij v KS, se ne zmenja za napore krajevnice organizacije ZB, še več, njen predsednik na javnem mestu daje v nič borce in daje žaljive pobalske izjave na račun borcev. Sprašujemo se, kje in v kakšni družbi živimo, in kako je lahko tak človek član ZKJ in nosilec političnih funkcij v neki KS. Pridružujemo se naporom naše družbe da bi zlezli iz gospodarske in politične krize in ne moremo dopuščati, da posamezniki te odnose še poglabljajo.

Lojze Lenič

Turnišče – Aktivno in odgovorno o vprašanjih domačega kraja

Kakor številne druge borčevske organizacije v tem času, je imela tudi krajevna organizacija ZB v Turnišču svojo volilno konferenco.

Predsednik krajevnice združenja Ignac Čeh je podal poročilo o dosedanjem delu te organizacije, v katerem je tudi podatek, da je v tamkajšnji borčevski organizaciji ta čas včlanjenih 50 borcev in vojaških invalidov, pri čemer so ugotavljali, da nekateri udeleženci NOV še vse do danes niso včlanjeni v borčevsko organizacijo.

Povprečna starost članstva se sicer giblje že okrog 70 let, vendar so borci še vedno aktivni v svojem kraju. Menili so, da je zadovoljivo tudi njihovo zdravstveno in socialno stanje, vsaj posebnih pritožb in pripomb ni bilo slišati. Edina malo večja in konkretna težava je ta čas preskrba s kurivom (z drvmi in premogom) za ostarele in onemogle borce, pri čemer pa je borčevska organizacije v težavah, saj je njen finančni položaj kaj reven.

Skupščine borčevske organizacije so se udeležili predstavniki krajevnih družbenopolitičnih organizacij in vodilni iz tamkajšnjih delovnih organizacij predvsem zato, da so lahko borce seznanili z uresničevanjem referendumskih programov iz preteklega srednjeročnega razvojnega programa občine ter s programi za novo srednjeročno obdobje, oziroma bolj podrobno z njihovo vsebino po

posameznih področjih. Tako so izvedli več o nuji po novih šolskih prostorih v tej in drugih KS, potrebi po razširitvi telefonskega omrežja (ki v tej občini močno zaostaja), pa tudi več o uspešnosti izvedbe preteklega srednjeročnega programa v lastni KS. V naslednjih štirih letih bodo, tako so si zastavili v nove plane, prevlekli z asfaltom vaške ulice v vseh štirih vaseh te KS in uredili še nekatere komunalne nedorečenosti. Tako bodo zgradili dodatno vodno zajetje in začeli z deli za kanalizacijo v Turnišču. Za vse to se bodo morali krajani tudi tokrat odločiti o samopriskvku in pri tem bo pomoč borcev ter njihova beseda nadvse dobrodošla.

Nazadnje so se pa pogovarjali tudi o načrtovanju več hidroelektrarn na reki Muri in o tem, kolikšnje bi utegnili biti spreminjanje ter onesnaževanje okolja, oziroma, kakšne ekološke posledice se ob tem obetajo. Pri tem je predsednik lendavske občine poudaril, da se bo zavzemal le za takšne elektrarne na Muri, ki ne bi v večji meri ekološko ogrožale prekmurske pokrajine in ljudi.

Zbrani borci so pohvalili dosedanje delo svojega borčevskega odbora in izvolili nov upravni ter nadzorni odbor, hkrati pa tudi delegate za občinsko organizacijo ZZB NOV.

Jože Dravec

Maribor – Stabilizacijo moramo izpeljati

Borci v krajevni organizaciji Prežihov Voranc so nedavno tega ugotavljali, da kljub temu, da je tudi med njihovim članstvom povprečna starost skoraj sedemdeset let, vendarle še dobra polovica borcev aktivno družbenopolitično deluje. Niso le opazovalci, ampak tvorno posegajo v razprave in so tudi med pobudniki ter predlagatelji različnih predlogov za reševanje problemov.

V njihovi krajevni borčevski organizaciji je delo doslej (in bo najbrž tudi v bodoče) slonelo predvsem v komisijah. Ob pregledu tega dela so ugotavljali, da je bilo uspešno, še posebno pa je to očitno pri povezovanju in sodelovanju z drugimi krajevnimi organizacijami, krajevnimi skupnostmi in tudi v sodelovanju na občinski ravni.

Borci so, kakor je že sicer pogosto na borčevskih sestankih, odkrito spregovorili o naših gospodarskih težavah, opozorili na vrsto nepravilnosti, grajali tiste, ki se kljub stanju, v kakršnem smo, še vedno obnašajo nestabilizacijsko. Ob tem so izražali ogorčenje spričo dejstva, da se sklepi, sprejeti na ravni federacije in republike, slabo in prepočasno uresničujejo. Gospodarsko stabilizacijo pa moramo, so poudarjali, kljub vsem težavam, izpeljati! To pa bo mogoče le, če bomo dosledni, dejavni in enotni.

Drago Miklavac

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

S komisije za SLO in DS pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije

Kritičnost ne slabi sistema SLO in DS

Komisija za SLO in DS pri predsedstvu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije je na nedavni seji namenila največ pozornosti rezultatom poskusne raziskave o pripravljenosti borčevske organizacije na izredne razmere in vojno, ki so jo opravili v občini Ljubljana Bežigrad. To raziskavo so med tem že opravili v drugih devetih slovenskih občinah in je sestavni del širše jugoslovanske raziskave o pripravljenosti družbenopolitičnega sistema na SLO in DS.

Lado Kocijan je uvodoma poudaril, da je poskusna raziskava veliko prispevala k izpopolnitvi vprašalnika za glavno raziskavo v devetih slovenskih občinah. Spoznana pridobljena med anketiranjem v občini Ljubljana Bežigrad, zlasti pri natančnosti posameznih vprašanj, pripombe in pobude samih anketirancev ter ugotovitve do katerih so raziskovalci prišli pri analizi rezultatov poskusne ankete, so v največji meri uporabili pri dokončnem oblikovanju dokončnega vprašalnika. Tako so izpustili tista vprašanja, ki so se pokazala kot prezahtevna, oziroma preveč strokovna, predvsem pa so v vseh vprašanih veliko bolj natančno določili na kaj se nanašajo.

Sicer pa analiza ankete v občini Ljubljana Bežigrad kaže, da dejavnost borcev počasi upada. Razloga za to sta predvsem dva, in sicer povprečna starost, ki je v naši republiki več kot osemindeset let in slabo zdravje članov ZZB NOV. Na teme-

lju rezultatov ankete bi lahko trdili, da mladi v tej občini pozitivno ocenjujejo dejavnost borcev na področju SLO in DS.

Več kot 52 odstotkov anketirancev je namreč odgovorilo, da se mladi sicer ne strinjajo povsem s stališči borcev, vendar spoštujejo njihove izkušnje, 10 odstotkov anketirancev pa je menilo, da mladi zelo upoštevajo borčevske izkušnje. Glede slabosti pri uveljavljanju zasnov SLO in DS je več kot polovica anketiranih borcev menila, da je glavna slabost prenizka stopnja obveščenosti delovnih ljudi in občanov o obrambnih in varnostnih zadevah. Enaindvajset odstotkov anketiranih borcev meni, da je glavna slabost na tem področju prevelika zapletenost zadev, skoraj 16 odstotkov pa meni, da je področje SLO in DS preveč v rokah posameznikov, deset odstotkov pa vidi glavno slabost v nezaupanju ljudem.

Ko so ocenjevali pripravljenost mladine na obrambo

je 68 odstotkov anketirancev odgovorilo, da je dobra, 21 odstotkov meni, da je zelo dobra, le 5,3 odstotka pa pravi, da je slaba. Domala polovica anketirancev ne samo soglaša s trditvijo, da kritičnost borcev do slabosti v družbi prispeva k utrjevanju sistema SLO in DS, ampak celo izraža zahtevo po še večji kritičnosti. Zanimivo je, da kritičnosti nihče ne pojmuje kot dejavnik, ki bi lahko oslabil sistem SLO in DS.

Raziskava v občini Ljubljana Bežigrad je potekala na dva načina. Raziskovalci so s splošnim vprašalnikom za krajane raziskovali njihova mnenja in stališča o vlogi in dejavnosti borcev na obrambnem in samozaščitnem področju, nato pa so s posebnim vprašalnikom o teh problemih vprašali še člane ZZB NOV.

V razpravi so člani komisije poudarili, da je ta raziskava koristna in prva te vrste po vojni. Menili so, da vsi odgovori ne kažejo pravega stanja, ker je bilo vprašanih premalo krajanov in tudi borcev. Prav gotovo bodo dali rezultati ankete v devetih slovenskih občinah bolj realno sliko in na podlagi te bi morala borčevska organizacija spremeniti svoj program dela in ga prilagoditi razmeram na terenu.

Komisija za SLO in DS pri predsedstvu ZZB NOV Slo-

venije je obravnavala tudi analizo dveletnega prostovoljnega vojaškega urjenja žensk v JLA. Člani komisije so poudarili, da analiza ne daje prepričljivega odgovora na vprašanje, kje so vzroki za upadanje zanimanja žensk za prostovoljno urjenje. Niso se tudi strinjali, da bi to urjenje postalo obvezno za vse ženske, ker menijo, da bi to zahtevalo ogromna finančna sredstva, ki bi jih v sedanjem gospodarskem trenutku zelo težko zbrali. Po njihovem mnenju naj bi za vse ženske organizirali obrambno usposabljanje v obliki taborenj, takoj po končani srednji šoli. Ta taborenja naj bi trajala od petnajst do trideset dni. Seveda pa bi morali ženskam, ki želijo nadaljevati šolanje na šolah rezervnih oficirjev, to omogočiti, saj bi lahko prevzele določene naloge v morebitni vojni.

Ob koncu se je komisija sprejela še program dela za letošnje. Ta predvideva sprotno spremljanje dogajanja na področju SLO in DS, še posebej pa spremljanje delovanja članov ZZB NOV na tem področju. Imenovala pa je tudi posebno delovno skupino, ki bo sestavila poročilo o delu komisije med dvema letnima konferencama. To poročilo bo sestavni del gradiva o delovanju ZZB NOV Slovenije v tem štiriletnem obdobju.

B. K.

Slabi rezultati usmerjanja mladih v vojaške poklice na Goriškem

Krepitev SLO in DS pomeni zagotavljanje svoj obstoj

V zadnjih letih se število aktivnih vojaških starešin slovenske narodnosti v JLA zelo zmanjšuje. Vzroki za to so različni, eden od pglavitnih pa je zmanjšanje vpis Slovencev na vojaške šole in akademije. Kljub velikim naporom vseh dejavnikov v novogoriški občini je odziv mladih na vpis na te šole zelo slab. To je bil tudi vzrok za pogovor z ravnateljem osnovne šole Milojka Štrukelj Aleksandrom Kerševanom, ki je tudi predsednik koordinacijskega odbora za usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice pri predsedstvu OK SZDL Nova Gorica.

»Naš odbor je v minulih letih opravil vrsto dejavnosti na področju usmerjanja mladih v vojaške in obrambne poklice. Tako smo zagotovili, da imajo vse šole zadosti propagandnega gradiva, starše smo seznanili z možnostmi šolanja in napredovanja v JLA, nekatere šole pa so povabile gojence srednjih vojaških šol, da jih obiščejo in pripovedujejo učencem sedmih in osmih razredov o svojem delu in življenju. Delavci upravnega organa za ljudsko obrambo so obiskali šole in se pogovorili o problemih usmerjanja mladih v te poklice. Organizirali smo obiske vojašnic in ogled tehničnih zborov v Ajdovščini

gotovo imajo pri tem svoj delež tudi pogoji za šolanje v usmerjenem izobraževanju in možnosti za zaposlovanje na Goriškem.

»Delo v našem odboru je zelo zahtevno in odgovorno. V minulem štiriletnem obdobju smo po mojem mnenju veliko naredili pri določanju nalog in akcijskem utrjevanju delovanja odbora. Dobro smo se povezali z vsemi drugimi strukturami, tako na občinski ravni, kot v krajevnih skupnostih. Dosegli smo, da se usmerjanje v vojaške poklice vgradi v vsebino dela šol in vseh drugih dejavnikov. Zagotovili smo, da je usmerjanje v vojaške poklice sestavni del poklic-

Podružbiti obrambne priprave v vzhodno štajerski pokrajini

Na seji pokrajinskega odbora za vzhodno Štajersko so sprejeli programa del in nalog pokrajinskega odbora, izvršnega sveta pokrajinskega odbora in pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe za leto 1986. Letos bodo vsi organi posvetili posebno skrb podružbljanju SLO in DS, krepitvi družbene samozaščite in idejnem in strokovnem pogledu ter organizacijski in vsebinski povezanosti obrambnih, varnostnih in samozaščitnih aktivnosti. Dopolnili bodo tudi nekatere rešitve v obrambnih načrtih.

S svojim delom si bodo prizadevali za dosledno uve-

ljavitev načela, da se morata interes obrambe in zaščite upoštevati in uresničevati kot sestavni del redne dejavnosti. Posebno skrb bodo posvetili organizaciji in izvedbi obrambne in samozaščitne vzgoje in usposabljanju organov pokrajinskega odbora v skladu z usmeritvami sveta predsedstva za SLO in DS SR Slovenije, republiškega sekretariata za ljudsko obrambo SR Slovenije in sklepov PO in PK za SLO in DS.

Tudi v prihodnje bodo sodelovali s sosednjimi pokrajinami in z ostalimi pokrajinami v SR Sloveniji, republi-

škimi organi in s poveljstvi in štabi Teritorialne obrambe in JLA. V pokrajinskem štabu bodo letos nadaljevali intenzivno strokovno vojaško in idejnopolitično usposabljanje pripadnikov Teritorialne obrambe, starešin, štabov in poveljstev. Sproti bodo analizirali svoje delo in spregovorili o vključevanju žena in mladine v Teritorialno obrambo. Sodelovali bodo v tekmovanju »Izberimo najboljšo enoto Teritorialne obrambe« in v tekmovanju »Izberimo najboljšo enoto Teritorialne obrambe v vzdrževanju tehnično materialnih sredstev.« Pripadniki

Teritorialne obrambe bodo sodelovali na raznih vojaških vajah, na republiškem prvenstvu in streljanju z vojaškim orožjem, tekmovanju ostrostrelcev, na smučarskem tekmovanju »Po poteh Partizanske Jelovice« in na drugih tekmovanjih. Organizirali bodo tudi metodsko vzorno vajo s področja mobilizacije. Na seji so se zavzeli za kadrovske okrepitve organov pokrajinskega odbora in posameznih poverjeništev, da bi lahko v prihodnje čim bolj kvalitetno in učinkovito opravljali zahtevne naloge s področja SLO in DS.

M. K.

Aleksander Kerševan opazuje delo ene od komisij, ki pregleduje naloge, ki so jih reševali na obrambnem dnevu.

Predstavljamo vam KO ZRVS Alojz Šprogar iz Trbovelj

Stalno povečevanje članstva

Krajevna organizacija ZRVS Alojz Šprogar je bila ustanovljena 24. marca 1981 kot osnovna organizacija ZRVS. Pravni status je dobila, ko se je 15. oktobra 1981 na prvi volilni konferenci preimenovala v krajevno organizacijo zveze rezervnih vojaških starešin.

Ceprav obstaja ta organizacija šele pet let ima kljub temu že lepo število priznanj, ki jih je prejela za dosežene uspehe pri svojem delu. Ob ustanovitvi je organizacija štela 117 članov, danes pa je v njenih vrstah že 168 rezervnih vojaških starešin. Narasčanje števila članov je rezultat doselitve precejšnjega števila rezervnih starešin iz drugih krajevnih skupnosti.

Doslej sta nadvse uspešno vodila KO ZRVS predsednik Emil Gorenc in sekretar Stane Butkovič, v prihodnjem

štiriletnem mandatu pa bosta ti dve funkciji opravljala Jože Čibej in Karel Vozelj.

Ena najpomembnejših nalog rezervnih vojaških starešin iz te organizacije je izvedba druge programske volilne konference. Načrtujejo, da bo to pomembno srečanje 18. februarja. Zanj že imajo pripravljeno vse gradivo, med katerim sta poročilo o delu v minulem štiriletnem mandatu in programske usmeritve za obdobje 1986-1990. Predlog njihovega letošnjega načrta dela je pogumno zastavljen, saj v njem med drugim predvidevajo razvitje prapora in vrsto drugih akcij in nalog.

Zelo zagnano so se vključili v predvolilne dejavnosti, saj so od novembra lani evidentirali za razne funkcije in za delegate v občinsko konferenco ZRVS kar 122 rezervnih starešin. V ožji krog

je prišlo 41 kandidatov in so vse povabili na pogovor. Odzvalo se je 39 kandidatov in samo dva sta prosila, da ju ne bi kandidirali, saj sta pre-

Občinska konferenca ZRVS Trbovlje in krajevna organizacija ZRVS Alojz Šprogar sta se konec lanskega leta vselili v nove prostore, kar jim bo omogočilo boljše delovanje. Pri iskanju in opremitvi novih prostorov so pomagale vse družbenopolitične organizacije, še posebej pa izvršni svet občinske skupščine. Tudi vsestranska pomoč drugih kaže, kako pomembno mesto imajo rezervne vojaške starešine v tej revirski občini.

obremenjena z drugimi funkcijami.

Hkrati z vabilom za programsko sejo so člane povabili naj pridejo osebno iskat gradivo in jim tudi svetovali, naj gradivo preberejo doma, s čimer bi skrajšali konferenco. Ob tem izpolnjujejo rezervni starešine anketo s katero bodo ažurirali podatke o

članstvu in plačujejo članarino. Za to ker prihajajo člani v prostore ves dan, so se člani predsedstva odločili za dežurstvo. S tem želijo navezati še bolj neposredne stike s svojimi člani, ki so še kako pomembni za uspešno delo njihove organizacije.

Na programski konferenci bodo v svoje vrste sprejeli

osem novih članov brez čina, med njimi sta tudi dve tovarišici.

Ob koncu še povejmo, da so lani člani KO ZRVS Alojz Šprogar kar z 96 odstotki uspešno opravili teste in druga preverjanja znanja. Vseh oblik izobraževanja pa se je udeležilo 92 odstotkov članov.

Rudi Matko

nega usmerjanja v šolah, s tem da mu dajemo večji poudarek, ker je eno najmanj zasedenih področij zaposlovanja. Priznati moramo, da nismo dosegli bistvenejših premikov pri mladih. Vzrok temu je tudi to, da vsi nosilci niso uresničili vseh svojih nalog je med drugim poudaril Aleksander Kerševan.

S tem je mislil na tiste nosilce nalog, ki se ne zavedajo vseh razsežnosti tega vprašanja. Po mnenju Aleksandra Kerševana bi morali poleg drugih akcij pa področju usmerjanja mladih v te poklice začeti tudi akcijo proti vsem pojavom in nosilcem, ki ustvarjajo napačno sliko med delovnimi ljudmi in občani o naših oboroženih silah, splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti predvsem pa proti pojmovanju, da se je treba v boju za mir bojevati proti JLA. Spopasti bi se morali tudi z vsemi posamezniki in skupinami, ki nekritično presojujejo razna mirovna in pacifistična gibanja na zahodu, v katerih je vloga armad povsem drugačna, kot pa je v Jugoslaviji. Aleksander Kerševan tudi meni, da moramo mlade, delovne ljudi in občane bolj obveščati o mednarodnem položaju Jugoslavije. Ta je takšen, da moramo krepiti vse sestavine SLO in DS, se pravi tudi JLA. Zavedati se moramo, da je v sedanjih mednarodnih razmerah krepitev JLA in SLO ter DS boj za mir in lasten obstoj.

Mile Gojković

V teh dneh se spominjamo

13. februarja ...

... leta 1945 so enoto 9. korpusa ponovno zavzele Čepovan, Trnovo in Lokve.

... Istega dne so enote Rdeče armade zavzele Budimpešto.

14. februarja ...

... leta 1943 so primorski aktivisti OF na svoji konferenci v Lokvah pri Kromberku izvolili pokrajinski plenum OF za Primorsko in jugoslovanski begunski vladi v Londonu odrekli pravice, da še naprej zastopa primorske Slovence pred svetom.

15. februarja ...

... leta 1973 so Matijo Gubca vodjo puntarskih kmetov na Markovem trgu v Zagrebu »kronali«
z razbeljeno železno krono ter ga nato razčetrverili.

16. februarja ...

... leta 1942 so se v Ljubljani zbrali na svoji konferenci najvišji predstavniki nekdanjih slovenskih meščanskih strank ter ustanovili odbor, ki naj bi italijanskim oblastem pomagal pri vladanju na zasedenem ozemlju. V posebni točki sklepov so sklenili od italijanskega okupatorja zahtevati, naj jim dovoli z »legalnimi sredstvi pobijati komunizem«. S tem so postavili temelje za ustanovitev bele garde.

17. februarja ...

... leta 1943 je izdal glavni štab slovenske partizanske vojske navodilo o uvedbi vojaške obveščevalne službe v partizanskih enotah ter o njenem sodelovanju z varnostno obveščevalno službo OF.

18. februarja ...

... leta 1950 je umrl slovenski revolucionar, pisatelj Samorastnikov, Požganice, Doberdoba, Jamnice, Borke na tujih tleh, Naših mejnikov, Od Kotelj do Belih vod in Solzic – Prežihov Voranc.

19. februarja ...

... leta 1923 je umrl pisatelj Ivan Tavčar, čigar dela (Med gorami, 4000, Visoška kronika, Cvetje v jeseni) sodijo med vrhunce slovenske literature.

... leta 1944 se je začelo v Črnomlju prvo zasedanje slovenskega narodnoosvobodilnega boja. Bilo je izjemnega pomena za graditev ljudske oblasti na slovenskih tleh.

Velimir Kraševac-Igor

Kalitev v udarno

(nadaljevanje pričevanja o Deveti brigadi)

Težki boji in surova zima v Gorskem kotaru 1943–44 so iz 9. brigade 18. divizije napravili udarno enoto slovenske narodno osvobodilne vojske. S takšno so račnala njena višja poveljstva tudi naslednjo pomlad v najbolj zahtevnih operacijah. Zlasti pri napadih na Ribnico, ki so se vršili od 19. marca do 22. aprila 1944.

V BOJIH ZA RIBNICO

Po vrnitvi v Slovenijo je 9. SNOU brigada počivala najprej štiri dni ob Kolpi in en dan v Kočevski Reki. Medtem se ji je priključil njen 2. bataljon, ki je s Primorske pripeljal 321 mobilizirancev in hrano z Dolenjske.

V široko zasnovani korpusni akciji za uničenje sovražnikovih postojank v Zdenski vasi in Velikih Laščah je šla Deveta v zavarovanje prostora Lipovščica-Bukovica, ki ga je zasedla 21. februarja 1944. Že zarana tega dne je krenila iz Kočevja proti Ribnici sovražna motorizirana kolona 25 vozil, med temi dva tanka. Okoli 7. ure zjutraj se je bojna skupina 9. brigade spopadla z nemško-domobransko bočno zasedo pri vasi Blata, nekaj pozneje pa je brigadna zaseda pred Dolenjo vasjo pri Ribnici udarila po okupatorjevi glavni koloni. Borba je trajala več kot štiri ure. Sovražnik je v Dolenjo vas pripeljal 17 mrtvih in 30 do 35 ranjenih. Deveta je imela 4 ranjene.

Iz Sodražke doline je bila brigada prestavljena v cono Turjaka, kamor je prišla 27. februarja skupaj z Gubčevom, da iz ljubljanske smeri zavarujeta že omenjeni operaciji 7. korpusa. Zasedla je črto Gumnišče-Pijava gorica-Želimlje. Takoj po prihodu je začela Deveta onesposabljanje ceste, Gubčeva pa minirati železniško progo.

Čeprav so Nemci že 27. februarja preprečili napad 9. brigade na Zalog, so se jim njeni bataljoni uspešno upirali še 28. in 29. februarja. Prvi bataljon Devete je oba dneva napadal in se zoper-

stavljal tankovskim ter pehotnim enotam pri Pijavi gorici, nad serpentinami proti Turjaku in pri Brezjah; 2. bataljon se je 28. februarja boril pri Zgornjem Blatu, naslednji dan pa nad Pijavo gorico, Rogatcem in okrog Gradišča; 4. bataljon je bil 28. februarja nad vasjo Drenik, dan

med padlimi tudi namestnik komandirjev čet Vinko Debevc in Milan Oblak.

Ob koncu teh operacij je poveljstvo korpusa ugotovilo, da so enote 9. in 4. brigade »stoodstotno izvršile svoje naloge ter povzročile sovražniku hude človeške in materialne izgube. Borci in komandno osebje so se odlično držali«, zato so zaslužili vsa kršna pohvala.

Po bojih pred Ljubljano se je Deveta vrnila na Kočevsko. Med pohodom je 8. marca pri Velikih Laščah brez večjega uspeha napadla veliko nemško kolono vozil in tankov, ki je šla iz Kočevja proti Ljubljani. Dne 13. marca se je razpotegnila ob kočevski železniški progi. Svoj 1. bataljon je akcijsko usmerila na Koblarje in Grčarice;

rozahodno od Ribnice. Popoldne so nemška vojaška letala dvakrat bombardirala Sodražico, kjer je brigada imela šolo za novince. Tega dne okrog 14. ure je brigadni 1. bataljon pred Zlebičem napadel sovražnikovo pobočno kolono 50–60 vozil, ki je šla iz Velikih Lašč za Kočevje. To je zadržalo Nemce, da so morali prenočiti v Ribnici. Ko je naslednje jutro prišla sovražna kolona iz Ribnice do Rakitnice, jo je tam napadel brigadni 2. bataljon in ji preprečeval pot vse do 14. ure. Kronika navaja, da je v teh dveh dneh imel sovražnik najmanj 20 mrtvih in ranjenih. Pri borbah je eden padel, eden pa je bil ranjen.

Ker so Nemci v prvi polovici marca 1944 začeli utrjevati Ribnico, je štab 7. kor-

Ribnica med drugo svetovno vojno

pozneje pa se je zadrževal pri Zgornjem Blatu.

Spričo ostrine napadov partizanskih bataljonov, so se okupatorjeve enote morale 28. februarja vrniti v Škofljico oziroma Ljubljano in šele naslednji večer so si utrle pot prek Turjaka k Velikim Laščam. Točnih podatkov o žrtvah Devete ni na voljo, vemo le, da sta bila

2. za nadzor ceste Rakitnica-Grčarice in smer Ribnice; 3. je patroliral proti Stari cerkvi, 4. pa vse do Kočevja. Ko je en dan poprej prišel v sestav brigade »ruski«
bataljon, je dobil številko 5 in bil poslan v zavarovanje proti Jelendolu.

Dne 16. marca so bili brigadni bataljoni prestavljeni v okoliš Sv. Gregorja, seve-

pusa ukazal 18. diviziji, naj to prepreči. Tiste dni je bilo v njej že več kakor 450 Nemcev in domobrancev.

Štab divizije je določil 9. SNOU brigado, da gre v noči na 19. marec nad Ribnico. V neposredni napad, ki se je začel ob eni uri, sta krenila njena 1. in 5. bataljon, ostali trije pa so bili v zavarovanju

Mitja Ribičič

Iz osvobodilnega boja severne Slovenije

V današnji številki začnemo objavljati dokumentarni prispevek slovenskega družbenopolitičnega delavca Mitje Ribičiča o osvobodilnem gibanju na Štajerskem in Koroškem po koncu 1942. leta. Največji del pričevanja je avtor posvetil partijskemu shodu, o katerem bo beseda v vrsti nadaljevanj in, ki do zdaj bržčas še ni doživel tolikanj temeljite zgodovinske osvetlitve in tudi osebne ocene.

Drugo obdobje narodnoosvobodilne vojne v Sloveniji od zgodnje pomladi 1943 se je na Štajerskem začelo z zelo pomembnim partijskim posvetovanjem v Dešnu nad Moravsko dolino. To je prva partijska konferenca na okupiranem ozemlju med Savo in Dravo – za Štajersko, za del Gorenjske, vzhodni del Koroške in Prekmurja. Organiziralo je konferenco štajersko politično in vojaško vodstvo – Pokrajinski komite KPS za Severno Slovenijo in štab IV. operativne cone. V odsotnosti sekretarja PK Sergeja Kraigherja-Andreja sta konferenco organizirala instruktor CK KPS in namestnik političnega komisarja cone Dušan Kraigher-Jug ter član PK in namestnik komandanta IV. operativne cone Peter Stante-Skala.

Po uspehih bojih druge grupe odredov na Jančah in po neuspelem poskusu prehoda celotne grupe čez Savo, se je v drugi polovici maja Sergej Kraigher-Andrej, sekretar PK KPS za Severno Slovenijo skupaj s četo II. grupe odredov, ki jo je vodil komandir Franc Mazovec-Risto, vrnil na Štajersko. Risto se je s svojo četo priključil 1. štajerskemu bataljonu

kot samostojna enota. Sekretar Andrej pa se je zadrževal v Zasavju in revirjih. Po velikem vdoru gestapa in množičnih aretacijah v revirjih je za več mesecev izgubil zvezo z osrednjim štajerskim vojaškim in političnim vodstvom; ostal je povezan samo s kozjansko enoto in posameznimi aktivisti. Ta nepovezanost PK-ja in vojske je hromila razvoj partizanstva, saj so enote delovale močno osamljene brez dobrega vpogleda v celovit razvoj NOB v Sloveniji in Jugoslaviji. Andrej je poskušal vse, da bi zvezovzpostavil, pasu mupo padcu posameznih aktivistov in celotnih organizacij to vedno znova preprečili. Iz tega razdobja sta ohranjena dva najpomembnejša dokumenta – politično poročilo, ki ga je Sergej Kraigher-Andrej napisal sredi avgusta 1942 in njegovo pismo 23. maja 1943, ko je zopet povezan s KP-jem in štabom 4. operativne cone.

Dušan Kraigher-Jug je bil kot instruktor CK KPS poslan na Štajersko verjetno zaradi tega, ker ni bilo zvez s sekretarjem Sergejem. Do štaba grupe odredov je Jug prišel 2. oktobra 1942. Do znane bitke na Dobrovljah 7. novebra

1942 je bil tam skupaj s štabom II. grupe odredov, potem pa se je zadrževal na moravsko-zasavskem območju.

26. decembra 1942 je Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet razdelilo slovensko ozemlje na štiri operativne cone in nekaj dni za tem imenovalo člane štabov. Takratni štab 2. grupe odredov je bil preimenovan v štab IV. operativne cone: Franc Rozman-Stane za komandanta, Dušan Kveder-Tomaž za političnega komisarja in Peter Stante-Skala za namestnika komandanta. Nov je bil le namestnik političnega komisarja (odgovoren za partijo v vojski) Dušan Kraigher-Jug. Jug in Skala sta bila takrat tudi imenovana za člane pokrajinskega komiteja KPS za Severno Slovenijo. Povelje glavnega poveljstva je bilo uresničeno na Štajerskem 14. januarja 1943, ko je bil tudi imenovan Kamniško-savinjski odred in njegov štab. Navedeni kadri so predstavljali osrednje partijsko in vojaško vodstvo za Štajersko do 15. junija 1943. Takrat sta v znani bitki spet na usodnih Dobrovljah padla Dušan Kraigher-Jug in Vera Šlander-Lojzka (sekretarka PK SKOJ za Štajersko), Franc Rozman-Stane pa je bil ranjen.

Partijska konferenca v Dešnu je bila zelo pomembno posvetovanje. Kritično naj bi osvetlila razvoj narodnoosvobodilnega gibanja na Štajerskem v prvem obdobju od začetka okupacije in v dveh težkih partizanskih zimah. Začrtali naj bi tudi usmeritev za nadaljnji vzpon NOB z jasnimi napolitili za akcijo partijskih in frontovskih organizacij in partizanskih odredov in bataljonov. (Do takrat na Štajerskem v četrti coni še ni bilo brigad).

Čeprav je konferenca pomembna, je zanimivo, da o njej skorajda ni ohranjenih nikakršnih dokumentov, ni zapisanih referatov in poročil, ni seznama udeležencev, ni okupatorjevih virov, pa tudi v živem spominu redkih preživelih pričevalcev – takratnih ilegalnih partijskih

kadrov je ostalo samo nekaj bornih nadrobnosti.

V slovenski prvi vojaški zgodovinski monografiji »NOV na Slovenskem 1941–1945«
je v poglavju »Ustanovitev Kamniško-savinjskega odreda«
obenem z ugotovitvijo o narasli moči osvobodilnega gibanja v Zasavju in na Moravskem, ko je to ozemlje že dobilo značaj polsvojenega območja (okupator je govoril celo o »rdeči republiki«
), navedeno naslednje: »Pokrajinski komite KPS za Štajersko je tiste dni pripravil partijsko konferenco v Dešnu, tri kilometre jugovzhodno od Moravč. Udeležilo se je konference 17 ljudi, skoraj vsi vodilni partijski, frontni in vojaški voditelji slovenske Štajerske. Trajala je dva dni, 20. in 21. februarja 1943, in je imela velik pomen za nadaljnji razvoj osvobodilnega gibanja na tem področju. Razpravljali so o vprašanjih širjenja narodnoosvobodilnega boja na Štajerskem ter o nalogah in taktiki partizanskih čet. Sprejeli so sklepe kako izboljšati in razširiti dejavnost KPS in OF, kako okrepiti udarnost partizanskih enot in zagotoviti plodno delo obveščevalne službe, poleg tega pa so razporedili osnovne kadre, oblikovali partijske komiteje in pregledali kadre za Koroško«.

Na isti 429. strani te monografije je nato še zapisano, da je »hkrati Glavno poveljstvo NOV in POS v svojih smernicah z dne 18. februarja 1943 ostelo štab IV. operativne cone zaradi premajhne ofenzivnosti štajerskih čet in svetovalo, naj čete z napadi na sovražnikove patrulje, manjše postojanke in prometne zveze dosežejo takšno stanje, da se bodo okupatorjeve enote čutile povsod ogrožene. Če bodo mobilizirali več novincev, kot jim morajo oborožiti, naj jih pošljejo v Ljubljansko pokrajino, kjer se bodo v brigadah izurili«.

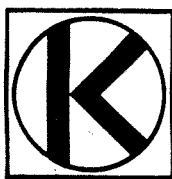
Monografija navaja te podatke na podlagi dveh virov – spominskega zapisa udeleženca konference Ignanca Sterlekarja-Jožeta in štu-

ZZaložba borec,
Ljubljana**R****RASICA**

Ljubljana, Gameljne

SOZD
lesnina**Iskra**

Iskra Commerce

Manufaktura
LjubljanaKrka TOZD Kozmetika
Krka TOZD Zdravilišča
Krka – grad Otočec

TOZD Šumi

Graverstvo in pasarstvo

Jože Strniša, Novo mesto.

Ljubljanska banka

Temeljna dolenjska banka Novo mesto

Industrija gradbenega materiala Dobruška
vas**Golf turist – TOZD Gostinstvo**

Bela krajina.

Občice 1986

Poln koš snega in dobre volje

To našo pripoved o devetih Roških smučarskih tekih za pokal TV-15 moramo začeti z besedo ali dvema o dobri volji. Že rano zjutraj, ko smo se s posebnim avtobusom namenili proti Dolenjskim Toplicam, je imel namreč šofer pol ure zamude! Borci – smučarji so pomirljivo zagotavljali, da ni nič hudega, organizatorje pa je že načenjal strah, saj je bilo minuli konec tedna napovedanih kar nekaj večjih smučarskih in zabavnih iger na snegu (bila je pač pustna sobota) in bi utegnili obtičati brez avtobusa doma...

Veselite, da je končno izza ovinka le pripeljal naš oblubljeni prevoz, nas je nekam uspavalo, da se nismo pretirano razgledovali, kam sedamo. Pozneje se je izkazalo, da so nam poslali predpotopno 'staro kripo', ki jo je moral šofer na poti domov dobesedno podžigati, da nas je kašljajoč in kadeč se končno (in zadnji čas!) privlekla nazaj v Ljubljano. Če upoštevamo, da so bili kraji na Dolenjskem, proti Beli krajini, minuli vikend najbolj zasneženi v Sloveniji, bi se nam kaj lahko zgodilo, da bi doživeli »črni sneg«.

Konec dober – vse dobro, pravi ljudski rek; tisto, kar je bilo vmes, pa je bilo lepo.

Za pustno soboto smo si privoščili Petričkove krofe in pisane pustne maske, dodali nekaj partizanskih pesmi in že smo prispeli v Občice, kraj »našega rojstva«, do hiše, kjer je bila med vojno centralna kurirska postaja TV-15. Tam so se borcem iz ljubljanskega avtobusa pridružili še topliški in novomeški borci, nekaj mladih in krajsani. Z minuto moka smo počastili spomin padlih kurirjev, položili venec k spominski plošči ob hiši »TV 15« in se za kratek čas pomudili na čaju in neprekosljivih dolenjskih klobasah v bližnji Semidovi domačiji.

V vse močnejšem snežnem metezu se je naš kašljajoči avtobus zagrizel v strmo pot na Gače, kjer so naši tekmo-

valci na parkirnem prostoru (polnem avtobusov in osebnih avtomobilov, ker je bila istega dne na Gačah tudi šaljiva prireditev Dela in Kompas), oblekli svoje smučarske drese, nataknili smuči in oddrseli športni sreči naproti.

Kot dolgoletni športniki, marsikdo med njimi se je med vojno mudil prav v teh roških gozdovih, so se spoprijeli z vse bolj podivjano naravo. Vsi so prišli srečno na cilj, rdečih lic in veseli, so se šele sedaj utegnili ozreti po prelepi belini in spregovoriti nekaj besed z domačini pri hiši v Komarni vasi, kjer je bila med NOB uprava roških partizanskih bolniških SCVPB.

Kosilo v Semiču je minilo v znamenju tovariških pomenkov, podelitve odličij in nagrad, šahovskega tekmovalstva med uredništvu TV-15 in Dolenjskega lista ter nastopa odličnih belokranjskih plesalcev folklore.

Roko na srce, hvalili smo drug drugega: tekmovalci in ostali borci nas, organizatorje, mi pa njih, ki so še tako mladostno športno vneti.

Žal je vso to prelepo zimsko idilo spet na koncu skazil naš avtobus, ki se je kar petkrat ustavil sredi praznih polj, nekje ob Krki, proti Žužemberku tako, da smo že resno začeli premišljevat, če bomo tisti večer srečno prispeli v Ljubljano. In spet so borci dokazali, da se ne dajo: zapeli so nekaj partizanskih in narodnih pesmi, si pripovedovali šale in tako prebrodili »kritične postanke«. Zlasti pa se je vzdušje sprostito, ko so izvedeli, da v nedeljo ne bo Trnovskega maratona in jim naslednjega dne ni bilo treba zgodaj vstati.

Tako. Pri koncu smo z našo reportažico. Zdaj preostane le še povabilo na desete, jubilejne Roške teke, ki bodo prihodnje leto – obljubimo – z najsodobnejšim avtobusom!

In tako smo se že devetih postavili v polkrog pred hišo, ki je bila med vojno prvo trdno bivališče borcev-kurirjev, centralna kurirska postaja TV-15. Odgovorno, vestno, hitro in natančno so preko nje in njenih kurirjev prehajale vesti od enega do drugega konca Slovenije, do glavnega štaba NOV in POS, do političnega vrha partije in osvobodilne fronte; vesti, ki so bile še kako pomembne za uspeh našega boja. In povezovale so partijsko šolo, centralno bolnišnico, tehniko, radijsko postajo, delavnice, vse, kar je mislilo in delalo za »našo stvar«.

Semidova domačija v Občicah je tudi tokrat na stežaj odprla vrata borcem in vsem, ki so zvesti Roškim smučarskim tekom. To je postalo že tradicija. Kakor da našega srečanja v Občicah ni mogoče izpeljati brez slastnih dolenjskih domačih klobas, silca žganja, toplega čaja in kave in seveda kruha iz domače peči. Vse to so pripravile skrbne gospodinje. Pravijo, da jih nič ne moti, če je veliko gostov naenkrat; saj so tega vajene še iz partizanskih časov. Veža in kuhinja sta bili dobesedno natlačeni, razpoloženje pa na višku. Kmalu bo treba zapustiti topli kotiček in se podati v sneg in mraz. Nič hudega – tudi to bo užitek svoje vrste!

Franc Vojvoda s startno številko 127. »Hop, hop, hop...« kriči tistih nekaj vztrajnih navijačev, ki se niso ustrašili snega do kolien. Pravi tekaški korak in na cilj je prispel četrti.

Zvone Kržišnik, glavni urednik borčevskega časopisa TV-15 Naš tovariš, časopisa, ki že štiriindvajseto leto nosi med slovenski narod ime te slavne kurirske postaje, je povedal, kako »pomembno živčno vozlišče našega osvobodilnega organizma, katerega srce in glava sta imela dolge čase zatočišče na Rogu, je bila prav ta kurirska postaja.« Na koncu je tovariš Kržišnik še dodal: »Časnik se skuša skromno oddolžiti za svoje častno in pomenljivo ime tudi s tem, da sodeluje pri organizaciji vsakoletnega, zdaj že tradicionalnega srečanja borcev na smučeh tu v Občicah. Lani tega srečanja žal ni bilo. Izostalo je zaradi nepremagljivih zaprek, med katerimi je bila poglavitna pač ta, da v Občicah ni bilo snega. Zato smo letos na vabilu zapisali: pridite s smučmi ali brez njih. Saj je navsezadnje poglavitno, da se najdemo, pokramljamo in obudimo spomine. No, letos nas zima na srečo ni opeharila. Izraziti hočem prepiranje, da ne bo nobenega leta več brez Občic, pa naj bo stabilizacijski primež še tako trd. Vaša lepa udeležba, ki kaže zavzeto razpoloženje, zlasti partizanske Dolenjske, zgovorno priča, da se smučarski teki v Občicah vse bolj organsko uvrščajo med ustvarjalne tradicije NOB.«

Zbrane je pozdravil tudi predstavnik ZB NOV in KS Dolenjske Toplice Franc Kump, med njimi še posebej predstavnike 4. brigade VDV partizanskih kurirjev, predstavnike KO ZB NOV, in nekdanje kurirje, ki so se tudi tokrat udeležili tradicionalnih Roških smučarskih tekov za pokal TV-15.

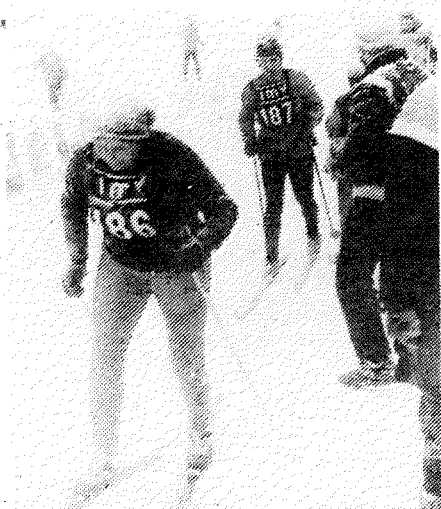
Daleč je že tisti čas, ko je živela kurirska postaja TV-15 v Občicah. Triinštirideset let je že minilo od takrat. Spomin med nekdanjimi tamkajšnjimi kurirji pa še živi. In živi tudi spomin na tiste pogumne mlade fante, partizanske kurirje, ki so s tveganjem vestno opravljali kurirske dolžnosti, tudi za ceno življenja. Njim v spomin, ki jih ni več med nami, smo pred spominsko ploščo položili lovorov venec.

Od Črmošnjic smo se povzpeli na Gače in potem na Ribnik.

Vse je pripravljeno za start. Dvajset borcev in tri borke so si pripeli tekaške smuči. Vedno bolj na gosto sneži. Boj s štiri kilometre dolgimi smučinami in s časom v takšnih razmerah ne bo lahek. Pet, štiri, tri dva... ena... in strel iz Borštnarjeve pištole – start! Narodni heroj Jože Borštnar je zvest našim smučarskim tekom za pokal TV-15. Vsako leto pride, da naznači start.

Požirek toplega čaja se po napornem teku skozi snežni metej prav prileže.

Takole gredo »v boj« ženske.

Vsako leto se smučarskih tekov za pokal TV-15 udeležijo tudi pionirji, pionirke, mladinci, mladinke in rekreativci. Prišli so iz osnovnih šol Dolenjske Toplice, Ponikve, Vavta vas in iz Logatca, rekreativci pa so člani smučarskih klubov Ivančna gorica, Logatec, Trebnje ter Dobrepolje.

Duša naših vsakoletnih smučarskih tekov v Občicah je Alojz Serini-Žižo. Ob strani mu zvesto stojita njegova žena Breda in sin Matjaž. Ne samo za smučarske teke, poskrbijo tudi za tisto, kar tekom sledi: kosilo, tokrat je bilo v hotelu Smuk v Semicu, podelitev medalj in pokalov zmagovalcem ter še vrste drugih praktičnih nagrad, ki so jih prispevale delovne organizacije. Svoj pečat je dala tudi belokranjska folklorna skupina KUD Semic s svojim plesom; naj se ve, kje smo!

Kar nismo se mogli posloviti. Spontani nagovori navdušenih borcev so si sledili. Posebno toplo so bile z glasnim aplavzom sprejete besede zvestega prijatelja Roških smučarskih tekov za pokal TV-15, narodnega heroja Jožeta Borštnarja.

V besedi in fotografiji poročajo: Bojana, Mara in Ziva

Rezultati

Borci in kurirji NOB: 1. Ivan Jošt (1929, borec Kokrškega odreda), 2. Milan Pivk (1928, aktivist in borec Jeseniško-bohinjskega odreda), 3. Jože Žvan (1928, aktivist in borec Bazoviške brigade), 4. Franc Vojvoda (1923, borec Jurišnega bataljona), 5. Ivan Cerkovnik (1927, borec VDV), 6. Ivan Štular-Ciro (1926, borec Prešernove brigade), 7. Jože Švigelj (1916, borec Levstikove brigade), 8. Franc Šmit (1923, borec Prešernove brigade), 9. Dušan Feldin (1925, borec Kokrškega odreda), 10. Stane Melja (1919, borec Notranjskega odreda), 11. Alojz Rejec (1926, borec Gregorčičeve brigade), 12. Jože Simšič (1924, VDV kurir), 13. Miloš Bašin (1921, aktivist in taboriščnik), 14. Rado Erjavec (1927, borec Jeseniško-bohinjskega odreda), 15. Joško Pirnar (1926, namestnik komandanta TV-15), 16. Slavko Medved, 17. Stane Erjavec (1925, borec Levstikove brigade), 18. Georgij Dvoržak

(1920, borec Kokrškega odreda), 19. Jože Jenič (1922, obveščevalec 7. korpusa), 20. Jože Mužič (1923, borec Levstikove brigade).

Borke in aktivistke: 1. Poldka Švigelj (1921, izseljena v Srbijo), 2. Angelca Šmit (1920, aktivistka), 3. Anuša Dvoržak (1924, borka Kokrškega odreda).

Mlajše pionirke (startalo jih je 10): 1. Janja Zelenc OŠ Logatec, 2. Vesna Dolenc OŠ Logatec, 3. Dragica Lampe OŠ Logatec.

Mlajši pionirji (startalo jih je 10): 1. Iztok Rudolf OŠ Logatec, 2. Aleš Šiška OŠ

Dol. Toplice, 3. Vito Zgonc OŠ Ponikve.

Starejše pionirke (startalo jih je 6): 1. Melita Malnar OŠ Logatec, 2. Brigita Nagode OŠ Logatec, 3. Vesna Lavrič OŠ Dol. Toplice.

Starejši pionirji (startalo jih je 11): 1. Andrej Lukan OŠ Logatec, 2. Srečko Moroz OŠ Logatec, 3. Matej Blatnik OŠ Dol. Toplice.

Mladinke: 1. Melita Malnar, Logatec, 2. Brigita Nagode, Logatec.

Mladinci (startalo jih je 5): 1. Miran Mrzel SK Ivančna gorica, 2. Boštjan Herič SD Rog, 3. Srečko Moroz Logatec.

Rekreativci: 1. Tone Koščak SK Ivančna gorica, 2. Konrad Merlak Logatec, 3. Srečko Brus Logatec.

Roški smučarski teki za pokal TV-15:

Ekipno mlajše pionirke in pionirji: 1. OŠ Logatec, 2. OŠ Dolenjske Toplice, 3. OŠ Vavta vas, 4. OŠ Ponikve.

Ekipno starejše pionirke in pionirji: 1. OŠ Logatec, 2. OŠ Vavta vas, 3. OŠ Dolenjske Toplice.

Ekipe skupno: 1. OŠ Logatec, 2. OŠ Dolenjske Toplice, 3. OŠ Vavta vas.

Dolenjska turistična zveza in
turistično društvo Novo mesto

M Mladinska knjiga,
Ljubljana

Gorjanci

Novo mesto

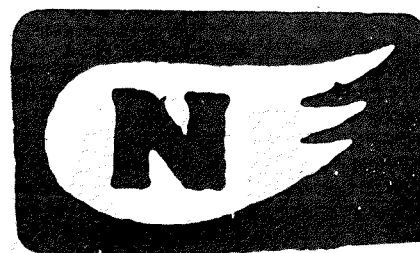
Novoles

lesni kombinat

TOZD Blagovni promet

Servis smučarske opreme

Bine Bajc
Novo mesto.

Novoteks
Novo mesto

PIONIR GIP
NOVO MESTO Pionir

Medobčinska gospodarska
zbornica Novo mesto.

Labod

Novo mesto.

Novotehna

trgovsko podjetje Novo mesto

PUTNIK SLOVENIJA
TOZD TURIZMA IN GOSTINSTVA

Motel Putnik-Trebnje

Gozdno gospodarstvo
Novo mesto

Razmišljanje o stanju in delu invalidov

Sama beseda invalid še ničesar ne pove, četudi nehoti prizadene človeka. Obstajajo invalidnosti, ki bistveno ne vplivajo na človekov razvoj in njegovo mesto v družbi, ker so lažje oblike. Vse drugačna je invalidnost tistih ljudi, ki so odvisni od stalne pomoči drugega človeka. Njihov življenjski krog je sosa ali samo postelja.

Naša družbena ureditev zagotavlja vsem invalidom ozir. invalidnim osebam popolno socialno varnost. A ta družba smo mi vsi in od vsakega posameznika je odvisno, ali bo ta družba humana in ne samo od obstojnih institucij.

Človek je del narave. Tudi žival se stisne v kot in utihne, če zbolí. Človek je v tem enak živali. Mnogi invalidi se odmaknejo od sveta in dogajanj v njem.

Pred rojstvom je splet okoliščin človeku naklonjen. Tu narava gosti. Za to poskrbijo mladost, toplina telesa, čustva in opoj besed, ki narekujejo dejanje. Ze ob človekovem rojstvu pa nastanejo razločki. Ti se z leti večajo in mnogi starši z grozo opazijo, da je njihov otrok invaliden. S tem je življenje staršev in otroka oteženo.

Invalidni ljudje si teže pridobijo izobrazbo in teže dolo zaposlitev. Človek ni v zanj življenjsko pomembnih odločitvah socialno neodvisen. Prav pri izobraževanju, zaposlovanju in pri izbiri življenjskega tovariša je očitno. Zaradi svojih življenjskih telesnih ali duševnih sposobnosti je potisnjen v proces selekcije vrste, kakršna poteka tudi pri živalih in rastlinah, le da je za človeka toliko bolj boleče glede na to, da ima razum, da ima zavest, se pravi, da ima svoj jaz.

Slehnemu je bolečina odveč, upira se mu, tako tistemu, ki ga je prizadela, kot tistemu, ki jo gleda. Invalidnost pa posamezniku življenje samo še v okviru preostalih telesnih in umskih sposobnosti. Žal mnogokrat telesne pomanjkljivosti onemogočijo razvoj umskih sposobnosti in obratno. To pa je že eden od dejavnikov, na katerega bi lahko človek in okolica vplivala.

ADOLF ANKON

Spoštovano uredništvo!

Uredništvo Primorskih novic mi je poslalo pripombe Domicilnega odbora skupnosti italijanskih enot NQV in POS na moj sestavek o Komandi mesta Koper, ki so me neprijetno prizadele. Nisem si namreč predstavljala, kako daleč lahko seže užaljenost pripadnika KMK, ker ni bil omenjen v sestavku, saj je bil celo 10 dni komandant KMK. Na našem koncu se že desetletje prereka z borci KMK, kakšna je bila njegova vloga in prispevek na KMK. Njen član je bil zadnja dva meseca vojne, čeprav ne cela, vendar je sam nekdanji izjavljatelj čisto drugače. Ker je ozadje tega dopisa čisto osebnega značaja človeka, ki se skriva za skupnost italijanskih enot, prosim, če me obvestite, če nameravate pripombe objaviti. Na pripombe bom namreč odgovorila in sicer zelo ostro, kar bi pa samo sprožilo neljubo polemiko, ki je sama nikakor ne odobravam. Sestavek je bil nekoliko razširjen scenarij za dokumentarni film, dolg 25 minut, kar je vsekakor premalo za podrobno obdelavo KMK z vsemi imeni. Poleg tega je pripravljen v sodelovanju s tovarišem Piri-hom, bivšim borcev KMK, ki zbira podat-

ke in pripravlja monografijo o KMK. Scenarij so prebrali tudi borci, člani Domicilnega odbora KMK, ki so se strinjali z vsebino, kakor tudi s filmom o KMK. Če bo potrebno, bom priložila tudi njihovo pismono izjavo. Po izidu članka pa so mi bivši borci KMK in tudi drugi aktivisti v slovenski Istri čestitali na objektivnem in resničnem prikazu razvoja dogodkov med NOB.

Kot mlad zgodovinar, ki spadam v drugo generacijo, se nisem nikoli vmešavala v razne spore, ki so pripeljali v pravo sovražstvo med bivšimi borci, ko si marsikdo želi slave, ki mu ne pripada. Dobro poznam te borce in se z njimi dobro razumem, tudi z užaljenim pripadnikom KMK in tudi s tov. Tomasinom, ki je v dopisu podpisan. Zato me toliko bolj boli, ker se tovariši niso prišli pomeniti z mano, kot so to do sedaj delali, ampak me tako podlo napadejo preko časopisa. Zato še enkrat prosim, če me o objavi pripomb prej obvestite, da pripravim odgovor.

S spoštovanjem

VLASTA BELTRAM
(Kustos NOB v Pokrajinskem muzeju Koper)

Dragi tovariši Hruška, Srečko, Slavko in Maks iz Mislinjsko- Vitanjskega OO OF

Ja, kaj se pa zgražate nad javnim pranjem umazanega partizanskega perila? Saj ste vi sami začeli z njim v TV-15 novembra lani in boste pač morali pojesti godljo, ki ste si jo sami pripravili! Zakaj ste pa čutili potrebo, da ste se dve leti po izidu Pekočega snega oglasili v imenu ne vem koliko še živih Jeseničnikov, otrok, vnukov, pravnukov in prapravnukov, tudi tistih, ki bodo še prišli na svet?

In potem očitati Karolini Rošerjevi, češ da vam ni še med vojno izdala imena izdajalca, ki je zanj vedela. Ja, vi ste pa že tudi med vojno ocenjevali to Karolino za politično nezanjektivno. Čemu pa niste vi kaj ukrenili zoper njo že takrat, saj se še spomnite, kajne, kako se je takšnim stvarjem streglo! – Dosledni pa ste... In nikar se ne sprenavedajte, ko pravite, da bo o razmerah na Štajerskem v letih 1944-45 zgodovina že še povedala svoje. Ne, ne. Te stvari so že davno dognane. Marsikdo si je svojo »pekočo vest« (to svojo pogruntavščino kot prispodobno kar naprej ponavljate, pa si jo sposojam še jaz), pa tudi svojo glavo z razraščanjem vstaje v vaši deželi reševal s tem, da se je prelevil v najbolj gorečega aktivista in pobornika narodnoosvobodilnega boja. Svoje ocene moralne plati vašega početja prek TV-15 pa mi ni treba spreminjati, kar ste spet potrdili s svojim zadnjim prispevkom. Za zapik vsej zadevi vam moram povedati, da v tej sodbi nisem sam. Takšen odmev prihaja tudi iz vaših krajev. Z vašo akcijo delate samo sebi medvedjo uslugo. Zakaj pa samo grozite? Ukrenite že nekaj, vendar! Pa bomo videli, kdo bo potegnil krajši konec! Pri tem pa pozabljate na prizkušeno ljudsko reklo: Bolj ko se govno meša-bolj smrdi.

MILAN GUČEK

Slovenj Gradec

Koroški muzej revolucije je marljiv

Pri Koroškem pokrajinskem muzeju revolucije v Slovenjem Gradcu, so sprejeli program dela. Dogovorili so se o zbiranju in urejanju spominskega gradiva, pedagoškem in znanstvenem raziskovalnem delu.

Skupaj z občinsko kulturno skupnostjo Ravne na Koroškem, tamkajšnje občinsko konferenco SZDL in z občino Varvarin v Srbiji, bodo pripravili razstavo o bratskih vezeh obeh občin. Iz Mežiške doline je bilo namreč med vojno v ta kraj odgnanih precej slovenskih družin. Razstavo bodo odprli v aprilu ali maju, v tem času pa v Varvarinu kulturni dom, v katerem bo posebna slovenska soba.

Med letom bodo za šole v Koroškem pokrajinskem muzeju pripravljali manjše razstave. Njihovi muzejski delavci bodo obiskovali oddaljene šole, katerih učenci zaradi objektivnih razlogov ne morejo prihajati v muzej. Njihov kustos Marjan Kos je že pripravil ustrezne učne teme iz NOB kot pomoč pri pouku.

Skupaj z raziskovalnimi skupnostmi koroških občin nameravajo izdati v letih 1986/1990 naslednja dela: Mislinjska dolina v NOB 1941-45, avtorja Marjana Kosa, NOB na Koroškem 1941-1945, avtorja mag. Rista Stojanovića in Povojna socialistična izgradnja, avtorja prof. Marjana Linasija. Že letošnje leto bo izšlo: Delovanje SKOJ in mladine v NOB na Koroškem. Tudi to delo bo pripravil prof. Marjan Linasi. Isti avtor je ob podpori muzejskih delavcev in s soavtorstvom Antona Ikovica nedolgo tega že izdal Koroško partizansko zdravstvo.

DRAGO MIKLAVEC

Radovljica

Priznanja borcev iz radovljiške občine

Ob koncu minulega leta so prejeli številna priznanja in odlikovanja zaslužni udeleženci NOB, družbenopolitični delavci in rezervni vojaške staršine iz tega dela Gorenjske.

Kdo jih pozna

Po dolgem odlašanju sem se odločila, da vam napišem nekaj vrstic s prošnjo, da bi kot borka Belokranjskega odreda in žena borca železničarske čete poskušala vzpostaviti stike z borci omenjenega odreda in čete.

Moj mož Karel Fantinatto je že umrl. Spomin nanj in na najine tovariše – borce in borke – pa me še naprej tesno veže. Mnogih izmed njih že od osvoboditve nisem videla.

Na priloženi fotografiji je pet tovarišev, katerih imen ne vem, pa bi zelo rada vedela, kdo so. Prosim bralce našega glasila, naj sporoče ta imena, če jih kdo pozna.

Zelo rada bi tudi dobila kakšno spominsko medaljo ali plaketo Belokranjskega odreda ali železničarske čete, da bi jo lahko dala za spomin najinim otrokom. Mislim, da sva z mojem tak spomin zaslužila. Moj mož je skupaj z očetom ogledal na Bohorju, pri Planini nad Sevnico, ko so se jeseni zatekli k njemu prvi partizani. Pozneje sva oba aktivno delala kot aktivista in skrbela za prehrano partizanov, dokler nisva sredi junija 1943 oba istega dne stopila v omenjeni enoti narodnoosvobodilne vojske.

Prošnjo izrekam v imenu pokojnega moža in v svojem imenu.

AMALIJA FONTINATTO
Rimske Toplice

Vabilo na 5. smučarski tek patrol Staneta Žagarja

Peti smučarski tek patrol narodnega heroja Staneta Žagarja bo 22. februarja 1986 na Dobravi pri Kropi. Start in cilj bosta pri domu krajevne skupnosti na Srednji Dobravi, začetek tekmovanja pa bo ob 9. uri. Med celo vrsto kategorij bo tudi tek patrole borcev NOV – TV-15 na 8 kilometrov. Prijave sprejema TVD Partizan Podnart – 64244, in na telefon 70-422 (tovariš Mirko Faganel, Podnart 68), do 21. 2. 1986. Startnina stane 600 dinarjev za patrolo, oziroma 200 dinarjev za posameznika. Ob prijavi na dan tekmovanja bo startnina za 50 odstotkov višja. Tudi če se prijavite prej, boste plačali štartnino ob prevzemu štartnih števil.

Organizacijski odbor

Avtorjev odziv

Gospod Konjar! Prečital sem Tvojo pirjevčevsko razmišljanje o UKANI IV, ali »jebi recenzijo«, ki je po Kržišnikovi oceni »Odloženih« v BORCU, zopet ena od »pasjih bombic« iz našega tabora. Ali veš sploh komu pišeš in kdo te bo bral, da stresas svojo zastarelo literarno teorijo, enostranskega gledanja na umetnost in bledega posploševanja.

Ali živiš na luni, ali sprovajaš koncepte, ki niso zrasli v Tvoji glavi. To je mišja strategija in taktika, žepnega formata, še za pod žensko krilo nezrela.

Ne bom Ti ugovarjal, ker ne bi nič zaleglo kot ti pri meni ne zaležeš nič.

Zame si trojanski konjiček (ne konj) ki je prehitro prišel na sceno in bo kmalu odšel. Ko tako mimogrede analiziraš neko delo, ki je nastajalo 40 let raje poglej vase. Kaj si napravil. Napiši en sam kratek vzorčni roman o našem času, ali objavi knjigo kritik, da te bomo ob njej učili pisati. Kot urednik TV-15, si bedna tolažba ali uspalni prašek, odhajajoči generaciji, ki je na pol izvedla to revolucijo, ker Ti nebi urejal našega glasila.

TONE SVETINA
BLED

P. S. To besedilo je objavljeno brez lektorskih posegov.

Uredništvo

Novo mesto med počitnicami – v vsaki krajevni skupnosti nekaj Rdeča kapica v barvah

Počitnice se bližajo koncu. Ko bo tale sestavek prišel med bralce, bodo naši mladi prijatelji že spet s torbami na ramah na poti v šolo in nazaj. Pa smo še »tik preden« skočili v Novo mesto, da ujamemo ta zadnji počitniški utrip. Darko Habjanič z občinske Zveze prijateljev mladine nam je priskočil na pomoč. Hitro smo sedli v avto in se odpeljali iz Novega mesta v kake tri kilometre oddaljeno Lešnico. Majhen, pa tako prijazen kraj! In novi vrtec sredi smrekovega nasada, s pogledom na mirni tok Krke, je zanj pravi biser. Pred dvema letoma so ga zgradili, prijetne urice organiziranega počitniškega časa pa so se v njem letos prvič odvijale. Tja smo bili namenjeni, in ker so se kazalci pomikali že krepko proti poldnevu, smo se kar malo bali, da bomo našli prazne prostore ali celo zaklenjena vrata. Pa ni bilo tako. Naši mali prijatelji so nas čakali; za sveže poslikanimi velikimi steklenimi okni so tiščali skupaj glave in opazovali, kdo prihaja.

Niso se dali zmotiti ali preplašiti. Medtem ko smo se pogovarjali z njimi, so še kar napej pogumno vlekli s čopiči po steklu in dopolnjevali, kar je bilo treba še tu in tam popraviti. Kakor pravi umetnik! Rdeča, zelena, rjava, modra... no, nekaj barve je ostalo tudi na rokah in kakšna kaplja na haljah ter papirnatih kapah. Pa kaj bi to; da je le njihova Rdeča kapica enkratna. V enem samem dopoldnevu je zrasla na steklu in zdaj bo kar nekaj let vodila najmlajše v svet pravljic.

Vzgojiteljica Marjeta Štamfel je vodja programa, varuhinja Marica Vene pa ji stoji trdno ob strani. Pravita, da pride vsak dan na petnajst do dvajset otrok; iz male šole, pa tudi iz sedmega razreda. Šoli v kilometru oddaljenem Otočcu so posredovali počitniški program, da bi se otroci lahko odločili za tisto dejavnost, ki jim je najbolj všeč. Vzgojnovarstvena enota Lešnica se namreč ni odločila le za likovno šolo. Vsak dan je bilo kaj novega; pekli so palačinke, na Strugi so jezdili ponije, v bazenu na Otočcu so se kopali, pa šivali so in izdelovali druga ročna dela, gledali so diafilme in po njih risali, barvali so ptičje hišice, ki so že postavljene na drevesa pred

vrtecem, zadnji dan pa so dooločili za rajalne igre.

»Vse, kar tu delamo, mi je všeč,« je povedala Eva Šeruga iz drugega razreda, »najraje pa barvam na okna.«

Otroški svet je poln domišljije in živih pisanih barv

Eva pride vsak dan pet kilometrov peš iz Sel pri Ratežu. S seboj pripelje tudi svojega bratca Roka, ki hodi še v malo šolo. Nataša Marinič je iz Otočca. »Tam je lepo,« pravi, »toda tukaj je lepše. Nič se ne kregamo in vsi enako lepo rišemo.«

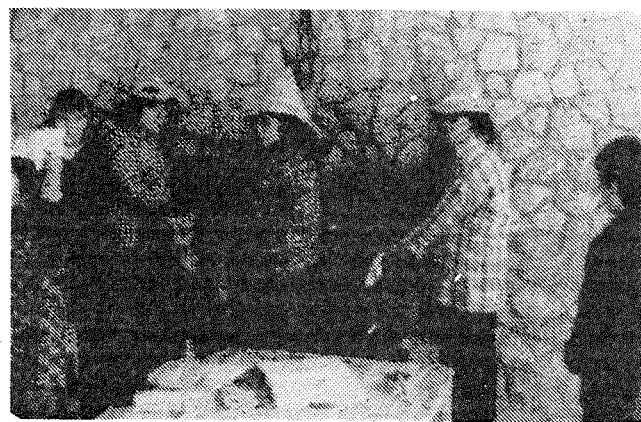
Nihče noče biti najboljši, več kot drugi. Vsi barvajo in vsi tudi umivajo čopiče. To pač spada k slikarskemu de-

lu. Teh nekaj uric od devetih zjutraj do enajstih ali dvanajstih tako hitro mine! In kako hitro so mimo počitnice, če jih sestavljajo lepe in prijetne urice.

smučanje, likovne igrice, izdelovanje pustnih mask pa razne igre na snegu – vse to se je odigravalo v novomeški okolici. Še največ težav je bilo z organiziranjem smučarskih tečajev, ki so jih obljubile posamezne šole, ker v začetku počitnic ni bilo snega.

Pri vsej tej pestrosti podeželja pa Novo mesto samo ni ostalo praznih rok. Ponudilo je Dom kulture, kjer so vsak dan vrteli filme in prav za matineje je bilo med počitniškari največ zanimanja. Novomeška športna dvorana je privabila tiste, ki jih zanima nogomet, rokomet, namizni tenis ali kak drug šport, saj se je več stvari naenkrat odvijalo. Popoldnevi so odprli vrata klubskim dejavnostim. Fotoklub, radioamaterji, letalski modelarji in jamarški klub so sprejeli vsakogar, ki ga je to zanimalo, čeprav ni še njihov član; morda pa bo postal.

V organizirane počitnice se vsako leto vključijo tudi Ljubljanska banka. Lani je za novomeške šolarje organi-

Zunaj je mraz, pa se je zato tako lepo pogreti ob kaminu

zirala izlet, letos pa so se srečali z njimi v Novem mestu. Pogovarjali so se o pionirskem varčevanju in hranilnicah, nadaljevanje srečanja pa so namenili velikemu turnirju v družabnih igrah.

Tudi na nas niso pozabili; v program športnih prireditev v času zimskih počitnic so med drugim uvrstili vsakoletni smučarski tek pionirjev za pokal TV-15, običajno v Občicah, letos pa na Gačah.

Vse to stane in vse to potrebuje zavzete ljudi. Pri financiranju sta Zvezi prijateljev mladine priskočili na pomoč ZTKO in ZKO iz Novega mesta, pri organiziranju pa so pomagali vrtci, ne-

katere osnovne šole in društva prijateljev mladine v posameznih krajih. Premišljajo še, da bi se v prihodnje povezali tudi z novomeškimi delovnimi organizacijami.

Skrb za organizirano preživljanje prostega časa postaja vse bolj aktualna naloga naše družbe. To velja še posebej za našo mladino, ki zahteva zase vso odgovornost. Delček skrbi mladim in najmlajšim je trud v iskanju, pripravi in organiziranju počitnic. Saj niti ni potrebno veliko za počitniško veselje, še posebej, če to ne postane skrb posameznikov. Včasih je potrebno spomniti koga, kako dolgoročno naložba je dobro delo z mladimi.

Živa Drole

Na koncu je treba vse čopiče oprati.

Zgodba o partizanskem kurirju

Obveščanje je bilo za NOB velikega pomena. Partizane so obveščali terenski obveščevalci, pošto pa so prenašali partizanski kurirji. Moja babica je bila obveščevalka s šifro Dunja 32.

Moj dedek je doma s Primorske. Med vojno je bil nasilno mobiliziran v italijansko vojsko. Delal je v delavskem bataljonu. Gradil je kanale in nasipe ob reki Pad. Zaradi bolezni se je zdravil v nekem sanatoriju. Po kapitulaciji Italije pa se je vrnil na Primorsko.

Kmalu po vrnitvi v domači kraj je začel delati za partizane. Pomagal je svojemu bratu terencu. Julija 1944 je odšel k partizanom in postal kurir. Najpogosteje je prenašal poročila čez Nanos. Januarja 1945. leta so ga na kurirski poti ujeli Nemci. Takrat so ujeli tudi neko tovarišico. Ognali so ju v Podnanos, kjer so ju zasiljevali. Trdila sta, da se ne poznata. Naslednji dan so ga ob svitu odgnali, da ga bodo ustrelili. Postavila so ga ob koruzno njivo. Spustili so rafale. Krogla se je zataknila, dedek pa je hitro skočil. Nemški oficir ga je zgrabil, vendar ga je dedek udaril v trebuh, da je padel. Dokler sta se prerivala, Nemci niso streljali. Nato je skočil čez štiri metra širok jarek in začel teči navkreber po vinogradih. Nemci so silovito streljali, vendar ga niso zadeli. Ko je prišel na vrh, je pljuval kri. Tovarišico pa so odgnali v taborišče, od koder se je vrnila in po vojni obiskala dedka.

Zgodbo mi je pripovedovala mama, njej pa jo je povedal oče. Moj dedek je imel srečo, da ga niso ubili.

TADEJ BRATOŽ, 5. razred
OŠ Vas-Fara

Moja soba

Vas zanima, kje živi Mojca Cizelj? V majhni podstrešni sobi. In da bi si lažje predstavljali njeno življenje, nam je takole predstavila svoj najpriljubljenejši kotiček:

»V sobi imam itison in tapete, strop pa je obdan z ladijskim podom. Na steni je luč, nasproti vrat pa imam posteljo. Nad njo sta dve sliki. Ob isti steni kot postelja stoji tudi pisalna miza, kjer

pišem naloge in se učim. Za vrati je radiator, na nasprotni strani pa okence z zaveso. Nasproti postelje imam omaro in rožo. Imam tudi knjižno omaro. V njej hranim nekaj knjig in kaset. V sobi je dvojno stikalo za kasetofon. Čeprav je moja soba majhna, sem z njo zadovoljna, saj ne maram velikih sob.

MOJCA CIZELJ, 7. b

Pripovedovali so mi

Rodil sem se v že svobodni domovini in živim tako kot vsi ostali lepo, brezskrbno in mirno življenje. Grozot vojne nisem poskusil. Poznam jih le po pripovedovanju starejših ljudi, po radijskih in televizijskih oddajah, knjigah in iz muzeja NOB. Ob pripovedovanju teh okrutnih doživljanj se ne znam zamisliti, da se je to lahko resnično dogajalo.

Omenil bi vam dogodek, ki se je zgodil med vojno na Pohorju. Pripovedovala ga je starejša ženska in še sedaj, po tolikih letih, so ji solze zalile oči nad žalostno usodo zavedne pohorske družine.

Na obronku Pohorja v Rančah je bila skromna Vugova kmetija, na kateri so se često zadrževali partizani.

Kjer je svoboda, tam je domovina

Napisal bom nekaj svojih misli o svobodi. Ta beseda je ponavadi napisana v pregovorih, na zastavah, raznih transparentih in v srcu vsakega človeka. Vsak človek pa ima o njej svoje mnenje.

Zame je svoboda pojem prostega gibanja. Vsako noč lahko mirno prespim. Zjutraj odidem v šolo, kjer se izražam in v svobodno izražam. Svoboda je v vsakem dnevu. Po končani osnovni šoli se bom lahko svobodno opredelil za svoj poklic. Popoldan preživim doma ali pred blokom, kjer seigram, tečem, pogovarjam in počenjam razne druge stvari. Starejši si, drugačno mnenje imaš. Svobodno se lahko poročiš, načrtuješ družino in hodiš na delo. V svoji delovni organizaciji lahko poveš za težave ter svoja mnenja. Za mnoge ljudi je svoboda le sen in magična meja. Naši narodi so si jo izbojevali s krvjo očetov, mater, bratov in sester, zato je še bolj dragocena. Drugi narodi pa se morajo zanj še bojevati in bojevali se bodo do konca. Zato je svoboda ena najdražjih besed v srcu vsakega človeka.

Mi živimo v svobodi, kakršno ima le malo narodov na svetu, zato jo spoštujemo, branimo in bodimo ponosni nanjo!

BOŠTJAN KRIVEC, 7. a
OŠ Miha Pintar-Toledo
Titovo Velenje

Odprta srca naših ljudi

Nekega dne smo dopisniki obiskali harmonikarja Ibrčka v Ljubnici. Moja mamica ga je poznala, pa nam je povedala, da je vesel človek. Spoznajmo, kako so bili včasih veseli: Priso-pihali smo do lepe kmetije in vstopili v skromno, majhno kuhinjo. Lepo so nas sprejeli. Sedeli smo takole: dva na zaboji za drva, štirje v kotu pri mizi, zraven pa sta bila še naša mentorica Nada in moja mamica. Za vse je bilo prostora v srcu teh skromnih ljudi. Ibrček je prišel iz sobe. Nagovarjali smo ga, naj nam kaj zaigra, pa je res igral in mi smo zraven peli. Ker je njegova harmonika še iz starih časov, kupil jo je na Dunaju, smo šli k sinu po drugo. Imela je velike odprtine za zvok. Pogovarjali smo se o strahovih. Tudi čarovnice so ga vlačile po svetu, delal pa je v našem rudniku na Stranica. Potem je bil kmet in zdaj živi z ženo sam. Redi krave in prašiče. Rad ima zemljo in je vesel človek. Najbolj je bil smešen, ko smo mu predvajali kaseto, s katero smo skrivaj snemali ves pogovor. »Joj, joj!« se je prijemal za glavo.

Kljub 78 letom nam je obljubil, da bo nastopil na naši prireditvi v šoli. Čim smo pojedli okusne domače klobase, smo se zahvalili in odšli v temo

BOJANA FIJAVŽ, 3. r.
OŠ Stranice

Močno si želim

Vsak človek si kaj želi. Vsaka želja se ne uresniči, veliko pa se jih uresniči.

Močno si želim, da na svetu nikoli več ne bi bilo vojn in da v Afriki ne bi bilo lačnih. Do sedaj se mi je izpolnila vsaka želja. Se mi bo tudi ta? Ljudje se sovražijo, se pretepajo in ubijajo. Če se predsedniki držav ne razumejo, pride do vojn. Oprema

za vojake pa stane zelo veliko. Če bi vsaj polovico denarja, ki je namenjen za oborožitev, namenili lačnim, ne bi bilo več revnih in lačnih.

Ko bi se ta moja želja uresničila, bi se uresničila želja milijonov ljudi na svetu.

SLAPAR JERNEJ
OŠ Danile Kumar
4. c razred

Zofka Verbovšek

Decembra lani smo se v Ljubljani poslovili od Zofke Verbovške. Dočakala je 86 let. Vse življenje je bila napredna ženska. Leta 1921 je kot dekle v rodni Prvačini prelatila italijanskega podoficirja, ki je z oboroženim spremstvom zahteval od vaščanov in župnika, da snamejo slovensko zastavo z drevesa. Bila je prva, ki je morala zapustiti domačo vas. Pogum je ni zapustil niti v najhujših časih zadnje vojne. Za svoje sodelovanje v NOB je prejela priznanja. Okusila je tudi nečloveško ravnanje v zaporu okupatorjevih sodelavcev v Ljubljani in v taborišču pri Zlebiču. Ostala je pogumna do zadnjih trenutkov.

Janez Pavšek

Oktober lani je umrl Janez Pavšek. Rodil se je 1919. leta v vasi Kolk. Za NOV je začel aktivno in organizirano delati 1943. leta, v začetku 1944. je odšel v partizane. Bil je borec Kamniško-zasavskega odreda. Za zasluge med NOB je prejel dve odlikovanji. Po vojni se je vključil v obnovo vasi, še posebej pa je bil aktiven v ZZB NOV. Od njega smo se poslovili na šentlamberskem pokopališču nad Zagorjem.

Franc Jereb

Lani smo se na pokopališču v Spodnji Idriji poslovili od Franca Jereba, rojenega pred 76. leti v Idrijskih Krnicah. Bil je borec 3. prekomorske udarne brigade. Za zasluge v NOB je prejel več odlikovanj.

Ana Andoljšek

V Hrovači pri Ribnici smo se poslovili od Ane Andoljšek, rojene 1915. leta. Od 1942 leta je aktivno in organizirano delala za NOB.

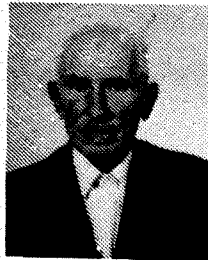
Ignac Bobič

Lani smo se v Lipici pri Škofji Loki poslovili od Ignanca Bobiča, rojenega na Dolenjskem pred 75. leti. Že 1941 leta se je kot aktivist vključil v NOG. Oktobra 1943. je bil zaradi aktivnosti odpuščen iz službe in naprej deloval na terenu, leta 1944 pa je bil nekaj časa zaprt. Po vojni je bil aktiven v družbenopolitičnih organizacijah ter bil odlikovan.

Oton Oblak

Oktober lani je umrl invalid Oton Oblak. Rodil se je pred 70. leti na Primorskem. Leta 1941 je bil zaradi aktivnega sodelovanja z NOG zaprt v celjskem piskru. Od 1944. je bil borec Kozjanskega odreda.

Vaso Grkinič

V Hrovači pri Ribnici smo se poslovili od Vasa Grkiniča, rojenega 1914. leta v Ramljanah pri Kninu. Vojno je dočakal na Javorniku pri Jesenicah, kjer se je vključil v ilegalno delo, kate-rega je opravljal vse do vstopa v Gradnikovo brigado leta 1944. je bil dodeljen Kokrškemu odredu, v katerem je bil do demobilizacije. Po vojni je bil aktiven v družbenopolitičnih organizacijah.

Franc Sivec

Rodil se je v zaselku Golobi pri Livku nad Kobariдом 1922. leta. Kot mnogi primorski fantje je bil tudi on v italijanski vojski. Pobegnil je in se pridružil partizanskim enotam. V Barju se je priključil brcem 3. udarne prekomorske brigade. Sodeloval je v vseh bojnih brigadah in bil trikrat ranjen. Po vojni se je vključil v delo za obnovo domovine.

Adela Janežič

Lani je umrla ena izmed najstarejših ločank Adela Janežič, rojena Homan. Rodila se je pred 80 leti v slaščiarski družini. Po prihodu okupatorja je začela delati kot aktivistka in pomagala okoliškim partizanom. Februarja 1944. je bila aretirana in poslana v Nemčijo, kjer je bila do osvoboditve. Od nje smo se poslovili v Lipici.

Julijan Ozimek

Rodil se je 1902. leta v Dolenji vasi pri Ribnici. Kmalu je postal član sokolskega društva. Med vojno je preživel vse tegobe, ki jih je prinašal okupator. Opreديل se je za delo z OF. Po vojni se je aktivno vključil v obnovo domovine. Leta 1953 se je invalidsko upokojil in kljub težki bolezni je dočakal visoko starost. Od njega smo se poslovili lani v Ribnici.

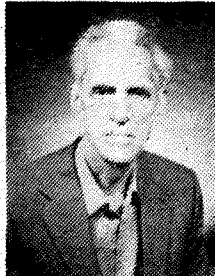
Franc Frelih

V Davči smo se lani poslovili od Franca Freliha, starega komaj 58 let. Že 1943. leta je na terenu aktivno pomagal številnim enotam, ki so se zadrževale na tem območju. Pozneje je bil borec brigade Srečka Kosovela. Po vojni je delal v upravi skupščine občine Škofja Loka. bil je invalidsko upokojen.

Alojzija Granda

Na ljubljanskih Žalah smo se leta 1984 poslovili od Alojzije Granda, rojene Kralj leta 1900 v Segonjah na Dolenjskem. Bila je članica ZB NOV krajevne skupnosti Skočjan.

Ludvik Blatnik

Po dolgi bolezni je septembra lani na Turjaku umrl Ludvik Blatnik. Rodil se je v Ponikvah na Dolenjskem, leta 1912. Oče je bil zidar, mati gospodinja, ki je obdelovala nekaj pednjev zemlje. V družini je bilo sedem otrok. Težko so se preživljali, zato je oče odšel v Ameriko. Ludvik je dom zapustil 1937. leta. Odšel je k bratu mesarju v Sotesko, in se tu izučil. Hitro je vzpostavil stik z Maksom Henigmanom. Leta 1939 sta se skupaj udeležila delavskega zborovanja v Trbovljah. Takoj po napadu na Jugoslavijo se je povezal s skupino simpatizerjev OF in sodeloval pri organizaciji OF. Delal je kot aktivist. Zaposlen je bil v mesariji v Straži pri Novem mestu. Z mesom je oskrboval aktiviste in ga nosil tudi prvim partizanom na Rog. Sodeloval je pri ustanovitvi trojke OF na Dvoru. Zaradi aretacije brata, mesarja v Soteski je zaprosil za odhod k partizanom, vendar so ga zavrnil, češ da je potrebnejši na terenu.

Prišla je italijanska ofenziva, Blatnik z delom ni prenehal. To so opazili tudi izdajalci. Dne 9. 9. 1942 so ga aretirali. Le s pomočjo zaupnega človeka na sodišču mu je uspelo, da je ostal živ. Odpeljali so ga v novomeške zapore, po treh tednih v Ljubljano, od tu pa v Gonars in Renicci. Blatnikovo delovanje pa tudi v zaporu ni zastalo, pridružil se je skupini Lojzeta Bukovca.

Ob kapitulaciji Italije, ko so ga izpustili, je bil ves izčrpan in je zato skupaj s svojo skupino ostal v italijanskih hribih, kjer se je pridružil italijanskim partizanom. Prebijali so se v domovino in k partizanom. Marca 1944 je odšel s prvim bataljonom v Afriko na tankovski tečaj, kasneje pa se je kot tankist s prekomorci vrnil v domovino. Leta 1945 je bil sprejet v KPJ. Postal je šef oborožitve 1. tankovske divizije, bil član biroja KPJ pri štabu iste divizije do januarja 1946. Vseskozi je opravljal veliko pomembnih funkcij. Za svoje delo je bil večkrat odlikovan.

Angela Naglič

Rodila se je pred 85. leti na Selu pri Zireh. Med NOB je zvesto stala ob strani moža in otrok aktivistov in kasneje borcev NOV. Od nje smo se poslovili novembra lani v Zireh.

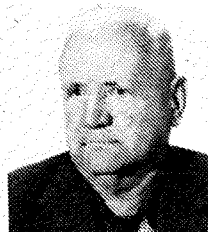
Rozalija Majnik

Decembra lani smo se v Spodnji Idriji poslovili od Rozalije Majnik, rojene pred 87. leti v Žužemberku. Takoj na začetku NOB je začela sodelovati z OF. Tudi njen sin in hčerka sta stopila v NOB v začetku 1941. leta.

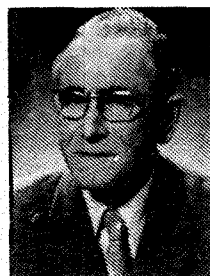
Maks Premru

Lani smo se poslovili od tovariša Maksa Premruja, borca za severno mejo. Že 1941. leta je sodeloval z OF in 1942. je bil interniran na Rab in Gonars. Po kapitulaciji Italije je vstopil v NOV. Od njega smo se poslovili v Piranu.

Franc Mavri

V Lipici pri Škofji Loki smo se lani poslovili od Franca Mavrija, rojenega pred 80 leti. Od 1943. leta je bil aktivist in pomagal NOG.

Alojz Kolenc

Rodil se je 1904. leta v Zireh. Bil je čevljar. Zelo zgodaj se je vključil v delo za NOG in ga materialno podpiral. Od 1943. leta je bilo njegovo delo aktivno in organizirano. Voden je čevlarsko delavnico za oblastni komite, ob koncu vojne pa je bil vodja čevlarske delavnice 31. divizije. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod. Od njega smo se poslovili lani na žirovskem pokopališču.

Anton Janežič

V Žerovnici na Notranjskem smo se novembra lani poslovili od Antona Zorka, rojenega 1910. leta. Že maja 1942 je vstopil med borce Rakovške čete, nato je bil v Dolomitskem odredu, v Bračičevi brigadi, kjer je bil komandir čete. Leta 1944 se je udeležil pohoda 14. divizije na Stajersko, kjer je bil ujet in odpeljan v nemško taborišče. Prejel je več odlikovanj in priznanj.

Krajevna organizacija ZB NOV Stari Vodmat Ljubljana sporoča, da so v 1985. letu umrli njeni člani:

Marija Jarc, rojena 1898. leta, udeleženka NOB od 1942,
Andrej Povšin, rojen 1899. leta, Koroški borec,
Božo Košir, rojen 1920. leta, aktivist OF,
Jože Marincelj, rojen 1920. leta, udeleženec NOB od 1944,
Rada Hribar, rojena 1904. leta, udeleženka NOB od 1941,
Viktor Škedelj, rojen 1925. leta, udeleženec NOB od 1943,
Gabrijela Plantan, mati padlega spomeničarja,
Stane Mežnar, rojen 1920. leta, udeleženec NOB od 1944,
Nada Smrekar, rojena 1924. leta, aktivistka OF,
Ivan Poženel, rojen 1911. leta, udeleženec NOB od 1941,
Neža Gvardjančič, rojena 1897. leta, sodelavka OF,
Lidija Kočever, rojena 1911, vdova po invalidu NOB,
Helena Mrak, rojena 1898. leta, mati padlega borca.

Na območju krajevne organizacije ZB NOV Trebnje so od 1. julija pa do 23. 12. 1985 umrli člani organizacije:

Alojz Golob, iz Križa,
Terezija Mežnaršič, iz Trebnjega,
Franc Primožič, iz Trebnjega,
Janez Prosenik, iz Trebnjega,
Friderik Pate, iz Starega trga pri Trebnjem
Anton Zavri, iz vasi Hudeje

Enotni tudi v prihodnje Izročila Južnoprimorskega odreda

Na svojem rednem zboru so se minuli mesec v Ljubljani srečali tudi nekdanji borci NOV Južnoprimorskega odreda ljubljanske območne skupnosti. Poleg poročila o delu območne skupnosti JPO in izvolitvi organov za naslednje mandatno obdobje, so spregovorili tudi o minulnem delu, o sedanjem trenutku in o nalogah v prihodnje.

»Ta čas dobiva zgodovina JPO pisno obliko. Pišejo se posamezna poglavja kot npr. minerstvo in sabotaže, saniteta, preskrba in sodstvo, pripravljajo pa se tudi 7. številka brošure »Južnoprimorski borci«. V Kobjeglavi se nadaljujejo in dokončujejo dela pri izgradnji kulturnega doma krajevske skupnosti, v katerem bo tudi spominska soba JPO. Doslej je bilo že

veliko narejenega, in pravnič prezgodaj ni, če se že sedaj zahvalimo krajanom za vse, kar so doslej s svojim nesebičnim trudom prispevali. Oblikovana je posebna komisija, ki ima nalogo, da zbira ustrezno dokumenta-

cijsko gradivo, ki bo razstavljeno v spominski sobi. Gre predvsem za gradivo JPO ter drugih enot in organizacij, ki so delovale na območju sedanjega krajevske skupnosti Štanjel. Otvoritev doma oziroma spominske sobe bo še

letos, najbrž ob Dnevu borca – 4. julija. V teku je tudi topografska izdelava operativnega območja JPO z mikrolokacijo vseh taborišč odreda ali posameznih bataljonov. Odbor borcev JPO si je zastavil dokaj obširni program, ki pa se realizira postopoma, nam je med drugim dejal predsednik JPO Marjan Metljak.

Ob koncu že tradicionalnega srečanja preživelih borcev NOV Južnoprimorskega odreda ljubljanske območne skupnosti, so navzoči spregovorili tudi o sedanjem zapletenem gospodarskem trenutku in pa o vse pogostejšim poskusom razvrednotenja pridobitve narodnoosvobodilnega boja. Nedavno objavljeno odprto pismo Gorjanskega odreda, je spodbudilo mnoge borce in njihove organizacije, da na glas povedo, kaj jih teži in čemu nasprotujejo. Slednje velja tudi za borce Južnoprimorskega odreda.

Jože Čurin

Obvestilo naročnikom

Naročninska služba TV-15 Naš tovariš je te dni začela razpošiljati naročnikom položnice za plačilo naročnine za leto 1986.

Kakor smo naše bralce že obvestili, bo letos znašala naročnina za naše glasilo 2.200 dinarjev. Založba Borec in uredništvo se dobro zavedata, da bo podražitev za marsikaterega naročnika precejšnje breme. Spričo nezmerno naraščajočih cen papirja, tiskanja in drugih izdajateljskih stroškov nismo mogli ravnati drugače, kakor da smo del polne lastne cene, ki je ne pokrivajo družbene dotacije, morali naložiti na ramena naročnikom. Ne dvomimo, da bo velika večina naših zvestih bralcev položaj razumela, ažurno poravnala letno naročnino in tako omogočila, da bo list normalno izhajal tudi v teh težkih stabilizacijskih časih, ki se bodo, o tem smo prepričani, začeli kmalu vedriti.

Ker pa vemo, da so mnogi naši naročniki glede osebnih dohodkov in pokojnin v nemajhnih škripcih, smo jim skušali po svojih močeh položaj olajšati tako, da jim ponudimo možnost, da poravnajo naročnino v dveh polletnih obrokih po 1.100 dinarjev. Ko bodo položnice prejeli, prosimo, da torej vpišejo vanje celoletni ali vsaj polletni znesek in nam ga kar najhitreje odpošljejo. Če bodo poravnali samo polletno naročnino, jim bomo drugi del terjatve poslali junija meseca.

Za vaše razumevanje se vam najtopleje zahvalujemo

Uprava in uredništvo TV-15 Naš tovariš

Adalbert Vrabec-Eden

V Komnu bodo v soboto, 15. februarja odkrili spominsko ploščo komunistu, članu deželnega vodstva KPI in borcu proti fašizmu doma in v tujini Adalbertu Vrabcu, mizarju z ilegalnim imenom Eden.

23. septembra 1890 se je v Komnu v revni kmečki družini rodil Adalbert Vrabec. Po končani osnovni in obrtniški šoli se je izučil mizarske obrti pri Volčiču v Komnu in pri italijanski firmi Frandolič. Leta 1917 je bil mobiliziran v delovno enoto, kjer je opravljal mizarska dela v bolnišnici in barakah, kjer so stanovali vojni begunci, v vasi Steinklan v Avstriji. Že pred vojno je postal član socialistične stranke. Po ustanovitvi 3. internacionale leta 1919 je skupaj z drugimi voditelji gibanja na Krasu formiral frakcijo komunistov v socialistični stranki. Aktivno je deloval pri razširjanju komunističnih idej in snovanju komunistične organizacije pod vodstvom Ivana Regenta in Jožeta Srebrniča.

Po končani vojni je bil eden vodilnih delavcev v upravnem odboru delavske zadrage »Cooperativa operaia – falegnami, muratori« v Komnu, kjer je bil vodja obrtne mizarske delavnice s 70 zaposlenih mizarjev. Leta 1921 je po kongresu v Livornu ustanovil celico komunistične partije v Komnu. Znan je bil z ilegalnim imenom Eden. Bil je tudi zaupnik CK Komunistične stranke Italija. Italijanska policija ga je zaradi organizatorskega komunističnega dela na komenskem področju začela kmalu preganjati. Leta 1922 so ga aretirali, ker so v delavski zadrugi našli slike ruskih komunističnih voditeljev. Zapirali so ga, ga pretepali, mu preiskovali hišo, da bi se izognil aretacijam, je večkrat prespal izven hiše. Za 1. maj 1922 je v Komnu sredi vasi organiziral veliki shod, na katerem je govoril Ivan Regent.

Zaradi vse večjega fašističnega preganjanja je Vrabec aprila 1928 po skrivnih kanalih pri Postojni zbežal v Jugoslavijo, doma pa je pustil ženo s šestimi otroci. Zaradi tega so ga fašisti obsodili na več kot 10 let zapora. Težko je dobil delo. Živel je v Ljubljani, Kamniku, Domžalah. Preganjati ga je začela tudi jugoslovanska policija, zato je 1930 odšel v Pariz. Deloval je z I. Regentom, A. Beblerjem, A. Ukmarjem, T. Brejcem in drugimi. V začetku je sicer dobil v Parizu delo, vendar je bilo možnosti za zaposlitev iz dneva v dan manj zaradi svetovne ekonomske krize. V času 3-letnega bivanja v Franciji je bil večkrat izgnan v Belgijo in Luksemburg, od koder se je vsakokrat vrnil v Pariz, kjer je našel zatočišče pri sotovariših. K njegovim domačim sta v času njegove odsotnosti večkrat prihajala Bebler in še danes živeči Ljubo Bekar in jim nudila partijsko pomoč in jim prinašala novice o njem. Leta 1932 je z Regentom in Ukmarjem nameraval odpotovati v Sovjetsko zvezo. Istega leta se je vračal zaradi amnestije ob 10. obletnici prihoda fašizma na oblast domov.

Do internacije v začetku 1941 je živel v Komnu. Ves čas je bil pod policijskim nadzorstvom. Večkrat so ga zaprli, a je kljub temu ves čas politično deloval. Decembra 1940 je bil ponovno aretiran, interniran v Pisticci in premeščen na otok Ustica, odtod pa v Renicci. Od tu je hotel pobegniti, vendar so ga ujeli Nemci in odpeljali v Nürnberg, 6. oktobra 1943 pa v taborišče Flossenbürg. Tu je leta 1944 umrl zaradi telesnih poškodb in izčrpanosti, ne da bi dočakal zmago nad nasiljem.

Olga Knez-Stojković

Na podlagi pravilnika in kriterijev Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije o podeljevanju plaketa ZZB NOV Jugoslavije ter na podlagi sklepa predsedstva ZO ZZB NOV Jugoslavije o številu plaketa ZZB NOVJ, ki se podeljujejo ob dnevu borca, žirija predsedstva RO ZZB NOV Slovenije za plakete ZZB NOVJ objavlja

RAZPIŠ PLAKET ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV JUGOSLAVIJE

Plakete ZZB NOV Jugoslavije se podeljujejo zaslužnim posameznikom, družbenopolitičnim organizacijam, družbenim organizacijam, društvom, šolam, kulturnim ustanovam, organizacijam združenega dela in drugim samoupravnim organizacijam in skupnostim za njihov izjemni prispevek pri ohranjanju in razvijanju tradicij NOB in socialistične revolucije, pri graditvi socialistične samoupravne družbe in pri delu in razvoju ter uresničevanju ciljev organizacije ZZB NOV.

Predloge oblikujejo organizacije ZZB NOV in druge družbenopolitične organizacije. Predloge lahko oblikujejo tudi organizacije združenega dela in druge samoupravne organizacije in skupnosti, vendar so le-te dolžne predloge posredovati v mnenje občinskemu odboru ZZB NOV z območja, s katerega je predlagani. Mnenje občinskega odbora ZZB NOV se priloži k predlogu za dodelitev plakete.

Predloge z obrazložitvijo in utemeljitvijo naj predlagatelji posredujejo najkasneje **do 15. marca 1986** na naslov: Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, Žirija za plakete ZZB NOVJ, 61000 Ljubljana, Vrtača 11.

**Žirija predsedstva RO ZZB NOV
za plakete ZZB NOVJ**

Razpis za nagrade »Jovan Popović«

Svet za podelitev nagrad pokrajinskega odbora ZZB NOV Vojvodine »Jovan Popović« razpisuje splošni jugoslovanski natečaj za nagrajevanje najuspešnejših stvaritev s tematiko narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije narodov in narodnosti Vojvodine. Nagrade bodo dodeljene za najboljše dela, objavljena ali izvedena v letu 1985. Za dolgoletno izjemno in kontinuirano delo bo podeljena tudi nagrada za življenjsko delo.

Denarne nagrade in diplome za posameznike ter plakete za organizacije združenega dela, ustanove, družbenopolitične ali družbene organizacije bodo dodeljene na dan borca.

Nagrade bodo podeljene za najboljša dela iz književnosti (sem sodi tudi literatura za otroke), publicistike, tiska, radia in televizije iz zgodovinske iz drugih družbenih ved (vključujoč učbenike), iz likovne umetnosti, glasbe, filmske in gledališke umetnosti (vključujoč dramske stvaritve za radio in TV).

Predloge za nagrade lahko pošljejo organizacije združenega dela, znanstvene ustanove in druge institucije, družbenopolitične organizacije, združenja in posamezniki.

Predlogi za nagrade morajo biti dokumentirani z dovolj nujnimi elementi za oceno dela. Dela s področja književnosti, publicistike, zgodovine in drugih družbenih ved morajo biti poslana v najmanj treh primerkih.

Predlogi morajo biti poslani do 15. marca 1986. leta na naslov: **Pokrajinski odbor ZZB NOV Vojvodine, Novi Sad, Bulevar maršala Tita 6/I, s pripombo »za natečaj«.**

Kasneje poslanih predlogov ne bodo upoštevali.

Slovesnost v spomin Matije Verdnika-Tomaža

Podobno kakor že vrsto let, so se tudi letos zbrali 2. februarja na pokopališču v Svečah številni borci ob grobu narodnega heroja Matije Verdnika-Tomaža.

Dokaj številno so se spominske slovesnosti udeležili predstavniki Zveze koroških partizanov, Zveze borcev iz Radovljice, Jesenic in Kranja, pa seveda tudi številni domačini, tudi tisti iz širše okolice.

Položili so vence, pevci pevskega zbora »Rož« iz Šentjakoba v Rožu pa so zapeli nekaj narodnih in partizanskih pesmi.

Prisotnim sta spregovorila predsednik Zveze koroških partizanov, Janez Wutte-Luc in predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, Feliks Wieser.

Kot sta poudarila oba govornika, je tudi tu opaziti večjo stopnjo narodne zavesti, kadar so poskusi krnjenja pravic rojakom v zamejstvu posebej opazni. Pri tem bi lahko posebej omenili pritisk na slovenske šole. Luc pa je tudi ob tej priložnosti posebej podčrtal, da so se antifašistični borci v Avstriji postavili po robu vsakemu nasilju in največ doprinesli za takšno Avstrijo kot je danes. Kljub temu žal še danes z ministrskimi častmi sprejemajo vojne zločince, Hitlerjevemu generalom pa nameščajo spominske plošče.

Res je, da najbrž nihče, še posebej dobri sosedje, ne zahteva od republike Avstrije neko stalno kesanje za gorje, ki so ga njeni predhodniki pomagali ustvarjati v času nacizma. Toda izkazovanja časti zločincem ljudje vendarle ne morejo sprejeti. Še zlasti tisti ne, ki so trpeli nacizem na svoji koži.

K. Valtl

Na »Bedičevem memorialu« odlični rezultati

Občinska strelska zveza v Murski Soboti je vsako leto organizator prvenstva pod naslovom »Bedičev memorial«, v spomin na pred leti umrlega predsednika OSZ Murska Sobot, Jožeta Bediča.

Na letošnjem občinskem prvenstvu, ki je bilo 2. februarja na zračnem strelišču doma TVD Partizan v Murski Soboti, se je pomerilo 48 strelkov iz 12 strelskih družin, ki so pred tem izvedle družinsko prvenstvo. Rezultati tokratnega tekmovanja so bili odlični. Ekipno: 1. mesto SD »Mura« Murska Sobot 2.178 krogov, 2. mesto SD »Koloman Flisar« Tišina 2.164 krogov, 3. mesto SD Noršinci 2.158 krogov, 4. mesto SD »Panonija« M. Sobot 2.143 krogov in 5. mesto SD »Slovenija-ceste-tehnika« M. Sobot 2.143 krogov. Rezultati med posamezniki: 1. mesto Janez Horvat 561 krogov, 2. mesto Stefan Balaško 555 krogov, 3. mesto Branko Bukovec 554 krogov, 4. mesto Martin Karo 549 krogov in 5.

mesto Vlado Horvat 544 krogov.

Tri prvoplasirane ekipe in trije prvoplasirani posamezniki so prejeli pisna priznanja. 1. marca letos pa bo v Murski Soboti tudi regijsko prvenstvo za »Bedičev memorial 86«, ki se ga bodo udeležile ekipe iz občin: Ljutomer, Lendava, Gornja Radgona in Murska Sobot.

Filip Matko

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – **Casopisni svet TV-15 naš tovariš**: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAKŠKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVŠEK (predsednik sveta), ZORKA PERŠIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE ŠKRABAR, JULKA TAJNIKAR, DRAGO VRESNIK. Glavni urednik: ZVONE KRAJČNIK. Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR. Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika: MILENKO STRAJŠEK – reportaže: BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija: Redaktor: IZTOK TINTA. Tehnični urednik: DRAGO SETNICA. Tajnica uredništva: MARA OKORN. Telefon uredništva: 327-780. Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročninski oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 2.200 din, posamezna številka v prosti prodaji 50 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35